

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ім. адмірала Макарова
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОЛОГІЇ МОРЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА БЕЗПЕКИ

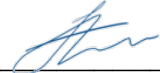

«Допустити до захисту»

зав. кафедри

д.е.н., професор Єфімова Г.В.

(наукова ступінь, вчене звання, П.І.Б. зав. кафедрою)

 «__» ____ 2025 р.
(підпис зав. кафедрою)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеню вищої освіти **бакалавр**

на тему: **Міжнародна інвестиційна привабливість українських регіонів**

Виконав: студент IV курсу, групи 4451

Спеціальності 051 Економіка

ОП Міжнародна економіка

(шифр і назва спеціальності)

Турчанінов В.Д.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

к.е.н. Вдовиченко Л.Ю.

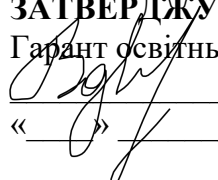
(наукова ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Факультет економіки та екології моря
Кафедра економічної політики та безпеки
Освітній рівень – перший (бакалаврський)
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма – Міжнародна економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

 Л.Ю. Вдовиченко

«___» _____ 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту Турчанінову Вадиму Дмитровичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Міжнародна інвестиційна привабливість українських регіонів.
Керівник роботи к.е.н., доцент кафедри економічної політики та безпеки
Вдовиченко Лариса Юріївна.

Затверджено наказом ректора № 287 уч від «24» березня 2025 року.

2. Термін подання роботи: 10 червня 2025 року.

3. Вихідні дані по роботі: статистичні, а також аналітичні дані щодо обсягів інвестицій регіонів в Україні та у світі, наукові статті, аналітичні матеріали вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, Інтернет-ресурси.

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів) Теоретичні аспекти міжнародної інвестиційної привабливості регіонів; Аналіз інвестиційної діяльності України та її регіонів (на прикладі Миколаївської області); Напрями підвищення рівні інвестиційної привабливості українських регіонів, зокрема Миколаївської області.

5. Перелік презентаційних матеріалів Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження; Структурно-логічна схема дослідження; Зв'язок теми роботи з об'єктом, методологія та методи дослідження; Характеристики поняття інвестиційної привабливості; Основні формуючі фактори інвестиційної привабливості регіону; Кількість глобальних інвестиційних проєктів; ПІІ в Україні з 2016 по 2024 роки; Порівняльна оцінка інвестиційної привабливості України, Чехії та Румунії; Найбільші міжнародні інвестиційні проєкти на Миколаївщині; ПІІ в Україну та Миколаївську область в період 2022-2024 років; Етапи стратегії залучення іноземних інвестицій в українські регіони у повоєнний період; Функціональна програма Миколаївського індустріального парку; Державні інструменти залучення інвестицій в економіку України; Послідовність дій щодо розвитку кластерного руху в Україні; Інвестиційний потенціал кластерів Миколаївщині.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення наукового керівника роботи	01.09.2024р.- 15.09.2024р.	
2.	Вибір теми роботи та її узгодження з науковим керівником	15.09.2024р.- 30.09.2024р.	
3.	Вивчення друкованих та електронних джерел, економічних реалій, методичних та наукових видань з теми роботи	01.10.2024р.- 31.10.2024р.	
4.	Складання попереднього плану роботи, узгодження його з науковим керівником	01.11.2024р.- 15.11.2024р.	
5.	Збір статистичної інформації на базовому підприємстві (установі, організації)	15.11.2024р.- 31.01.2025р.	
6.	Розробка теоретичного розділу	01.02.2025р.- 29.02.2025р.	
7.	Розробка аналітичного розділу	01.03.2025р.- 31.03.2025р.	
8.	Розробка проєктного розділу	01.04.2025р.- 30.04.2025р.	
9.	Розробка вступу, висновків, списку використаної літератури та додатків	01.05.2025р.- 15.05.2025р.	
10.	Редагування рукопису роботи та ознайомлення з ним наукового керівника	15.05.2025р.- 30.05.2025р.	
11.	Усунення зауважень наукового керівника та завершення роботи	01.06.2025р.- 10.06.2025р.	
12.	Подання рукопису кваліфікаційної роботи в бібліотеку НУК для перевірки на унікальність	10.06.2025р.	
13.	Подання рукопису кваліфікаційної роботи на попередній захист	10.06.2025р.	
14.	Усунення зауважень кафедрального захисту та результатів перевірки на виявлення збігів/ідентичності/схожості роботи	10.06.2025р.- 14.06.2025р.	
15.	Розробка проєкту демонстраційного матеріалу та доповіді	14.06.2025р.- 20.06.2025р.	
16.	Подання роботи рецензенту та отримання рецензії	18.06.2025р.	
17.	Захист роботи перед АК	24.06.2025р.- 25.06.2025р.	

Студент

(підпис)

Турчанінов В.Д.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Вдовиченко Л.Ю.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Турчанінов В.Д. Міжнародна інвестиційна привабливість українських регіонів – кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр». – Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, 2025.

У роботі досліджено теоретико-методичні засади формування міжнародної інвестиційної привабливості українських регіонів в умовах післявоєнного відновлення. Проаналізовано чинники, що впливають на формування інвестиційного клімату, оцінено поточний стан залучення прямих іноземних інвестицій та визначено стратегічні напрями підвищення привабливості регіонів, на прикладі Миколаївської області.

Обґрунтовано важливість такого явища як «міжнародна інвестиційна привабливість» та чому вона набуває критичного значення в контексті економічного відновлення і зростання.

Показано, що залучення прямих іноземних інвестицій є вагомим драйвером для післявоєнного відновлення України, оскільки воно сприяє реконструкції критичної інфраструктури, активізації підприємництва, створенню нових робочих місць і підвищенню загального добробуту населення. У зв'язку з цим у роботі підкреслено необхідність формування комплексної стратегії міжнародної інвестиційної привабливості, яка враховує як загальнодержавні пріоритети, так і специфіку регіонів, зокрема Миколаївської області.

Доведено, що ефективність залучення іноземних інвестицій напряму залежить не лише від наявних економічних і ресурсних передумов, а й від міжнародного іміджу держави, рівня безпеки та прозорості інституційного середовища. У цьому контексті визначено, що війна зумовила необхідність переосмислення підходів до залучення інвестицій в українську економіку. Саме тому зростає значення державного контролю та аналізу, міжнародної

координації та розвитку кластерного підходу як каталізатора регіонального інвестиційного розвитку у повоєнний період.

В результаті аналізу сучасного стану міжнародної інвестиційної привабливості України визначено, що залучення іноземного капіталу є критично важливим для відновлення та стабілізації економіки і розвитку регіонів. Доведено: 1) Задля успішного залучення іноземного капіталу критично важливим є – підвищення інвестиційної привабливості, що потребує поєднання інституційних реформ, стимулювання підприємницької діяльності в регіонах, удосконалення нормативно-правової бази та забезпечення безпеки інвестицій. 2) Пріоритетами в процесі формування позитивного іміджу регіону мають бути прозорість регуляторного середовища, високий рівень розвитку інфраструктури, ефективна комунікація з міжнародними партнерами, підтримка кластерних ініціатив і систематичний та незалежний моніторинг інвестиційної динаміки. Лише комплексний підхід до формування сприятливого інвестиційного клімату дозволить забезпечити сталий розвиток регіонів України, зокрема Миколаївської області, та зміцнити економічну стійкість держави в умовах післявоєнної трансформації.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, прямі іноземні інвестиції, регіон, повоєнне відновлення, промисловість, імідж регіону, кластерний рух, залучення інвестицій.

THE SUMMARY

Turchaninov V.D. International investment attractiveness of Ukrainian regions – qualifying work for obtaining the degree of higher education «bachelor». – Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, 2025.

This paper explores the theoretical and methodological foundations of shaping the international investment attractiveness of Ukrainian regions in the context of post-war recovery. It analyzes the factors influencing the formation of the investment climate, assesses the current state of foreign direct investment (FDI) inflows, and identifies strategic directions for enhancing regional attractiveness, using Mykolaiv region as a case study.

The importance of the concept of "international investment attractiveness" is substantiated, along with the reasons why it gains critical significance in the context of economic recovery and growth. The study demonstrates that attracting foreign direct investment is a major driver of Ukraine's post-war reconstruction, as it contributes to the rebuilding of critical infrastructure, stimulates entrepreneurship, creates new jobs, and improves the overall well-being of the population.

Accordingly, the thesis emphasizes the necessity of forming a comprehensive strategy for international investment attractiveness that considers both national priorities and regional specificities, particularly those of the Mykolaiv region.

It is proven that the effectiveness of foreign investment attraction depends not only on the availability of economic and resource-based preconditions but also on the international image of the country, the level of security, and the transparency of the institutional environment. In this context, the war has necessitated a rethinking of approaches to attracting investment into Ukraine's economy. Therefore, the role of state oversight and analysis, international coordination, and the development of a cluster-based approach as a catalyst for regional investment development in the post-war period becomes increasingly important.

As a result of the analysis of the current state of Ukraine's international investment attractiveness, it was determined that attracting foreign capital is

critically important for the recovery, stabilization of the economy, and regional development. Proved: 1) In order to successfully attract foreign capital, it is crucial to enhance investment attractiveness, which requires a combination of institutional reforms, stimulation of entrepreneurial activity in the regions, improvement of the legal and regulatory framework, and ensuring investment security. 2) The priorities in shaping a positive regional image should include regulatory transparency, a high level of infrastructure development, effective communication with international partners, support for cluster initiatives, and systematic, independent monitoring of investment dynamics. Only a comprehensive approach to creating a favorable investment climate will ensure the sustainable development of Ukrainian regions, particularly the Mykolaiv region, and strengthen the economic resilience of the state in the context of post-war transformation.

Keywords: investment attractiveness, foreign direct investment, region, post-war recovery, industry, regional image, cluster movement, investment attraction.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ.....	9
1.1. Міжнародна інвестиційна привабливість: сутність та класифікація	9
1.2. Фактори впливу на міжнародну інвестиційну привабливість регіонів.....	14
1.3. Сучасні тенденції інвестування в світі та Україні.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	29
2.1. Порівняльна оцінка інвестиційної привабливості України з іншими країнами.....	29
2.2. Характеристика інвестиційної привабливості Миколаївської області.....	41
2.3. Стан та проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України та Миколаївської області зокрема.....	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ, ЗОКРЕМА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	52
3.1. Стратегія залучення іноземних інвестицій в українські регіони у повоєнний період.....	52
3.2. Державні інструменти залучення інвестицій в економіку України...	59
3.3. Розвиток кластерного руху Миколаївщини.....	62
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	70
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Затяжний військовий конфлікт з російською федерацією призвів до значних руйнувань на території України, тому країні потрібні значні фінансові ресурси для відновлення. Через обмежені внутрішні можливості державі довелося звернутись до залучення зовнішніх запозичень, що призвело до росту державного боргу. Його обслуговування створює додаткове фінансове навантаження на бюджет країни, знижуючи можливості для фінансування соціальних програм та економічного розвитку. Тому прямі іноземні інвестиції стають ключовим джерелом ресурсів для відновлення регіонів, відновлення критичної інфраструктури, стимулювання підприємництва та створення нових робочих місць. Залучення іноземних інвесторів також впливає на міжнародний імідж держави та більшої інтеграції до міжнародних ринків, що дозволить країні продовжувати досягати цілей сталого розвитку та покращувати добробут населення. Таким чином, дослідження цієї теми сприяє пошуку ефективних стратегій залучення інвесторів в Україну.

Теоретико-прикладними питаннями інвестиційної привабливості держави й регіонів займаються різні українські науковці, такі як Ю. Вербицька, Ю. Герасименко, А. Гура, Ю. Коваленко, О. Коломицева, А. Коломицев, О. Лактіонова Т. Мельничук, О. Мороз, С. Петровська, Т. Харченко, Т. Черкашина тощо. Крім того, питання щодо оціночного рівня інвестиційної привабливості України та її регіонів досліджують вітчизняні вчені-економісти: Т. Венгуренко, В. Плахотнюк, О. Вільчинська, Ю. Бондар, О. Вірянська, А. Романчук, С. Степурина, Г. Черевко та інші.

Не зменшуючи науковий вклад вищезгаданих вчених, слід зазначити впливу недостатню кількість досліджень, орієнтованих на визначення російсько-української війни на розвиток міжнародної інвестиційної діяльності українських регіонів на сучасному етапі та у повоєнний період.

Означене зумовило вибір теми, формулювання мети, постановку й вирішення основних завдань роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження, узагальнення та аналіз теоретико-методичних положень міжнародної інвестиційної привабливості регіонів України, а також розробка прикладних рекомендацій в напрямі підвищення рівня привабливості регіонів України, зокрема Миколаївської області, у повоєнний період.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути сутність та класифікацію міжнародної інвестиційної привабливості;
- визначити фактори впливу на міжнародну інвестиційну привабливість регіонів;
- з’ясувати сучасні тенденції інвестування в світі та Україні;
- здійснити порівняльну оцінку інвестиційної привабливості України з іншими країнами;
- охарактеризувати інвестиційну привабливість Миколаївської області;
- дослідити стан та проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України та Миколаївської області зокрема;
- обґрунтувати стратегію залучення іноземних інвестицій в українські регіони у повоєнний період;
- запропонувати державні інструменти залучення інвестицій в економіку України;
- окреслити пріоритети щодо розвитку кластерного руху Миколаївщини.

Об’єктом дослідження є процес забезпечення міжнародної інвестиційної привабливості регіонів України, зокрема Миколаївської області.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних та практичних основ забезпечення та підвищення рівня міжнародної інвестиційної привабливості регіонів України, зокрема Миколаївської області.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження в роботі використано сукупність методів наукового пізнання. Так, порівняльний метод використовується при з’ясуванні сучасних тенденцій інвестування в

світі та Україні та оцінці інвестиційної привабливості України. Методи системного та структурного аналізу були використані при дослідженні сутності та класифікації міжнародної інвестиційної привабливості, а також визначенні факторів впливу на міжнародну інвестиційну привабливість регіонів. Методи синтезу та аналізу застосовувалися під час висвітлення теоретичних аспектів обраної теми; дедукції й індукції – для зведення та представлення теоретичного і практичного матеріалу; статистичні методи, які застосовувалися на базі узагальнюючих показників, дозволили представити результати дослідження у таблицях і графіках. Системний підхід є методологічною основою всієї роботи й використовується для вирішення більшості завдань дослідження. Слід зазначити, що в роботі широко використовується комплексний підхід до методології дослідження, коли методи, які застосовуються, доповнюють один одного, дозволяють розглядати досліджувані процеси і явища в їх єдності й різноманітності.

Обрані методи допомогли комплексно розглянути проблему міжнародної інвестиційної привабливості українських регіонів та запропонувати напрями підвищення рівня привабливості регіонів України, зокрема Миколаївської області, у повоєнний період.

Інформаційною базою дослідження є статистичні, а також аналітичні дані щодо обсягів інвестицій регіонів в Україні та у світі, наукові статті, аналітичні матеріали вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, Інтернет-ресурси.

Практичне значення отриманих результатів роботи полягає в дослідженні теоретико-методичних положень міжнародної інвестиційної привабливості регіонів України, що дозволило розробити прикладні рекомендації в напрямі підвищення рівня привабливості регіонів України, зокрема Миколаївської області, у повоєнний період.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційної бакалаврської роботи обговорювалися на міжнародній студентській науково-практичній конференції «Цифровізація економіки та використання підприємницького мислення в інноваційних практиках» (7-8

вересня 2023 року, м. Кам'янець-Подільський), на конференції «Актуальні вектори відновлювальної трансформації економіки України» (30 листопада-1 грудня 2023 року). За результатами дослідження опубліковано 2 тези доповіді загальним обсягом 7 сторінок.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури і додатків. Повний обсяг – 92 сторінки, з них основний текст – 58 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 17 рисунків і 5 додатків. Список використаної літератури налічує 58 найменувань на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

1.1. Міжнародна інвестиційна привабливість: сутність та класифікація

Економічний розвиток регіону та його конкурентоспроможність на міжнародному ринку значною мірою залежать від такого показника як міжнародна інвестиційна привабливість. Здатність до залучення і ефективного використання іноземних інвестицій призводить до покращення економічного становища в регіоні, створення нових робочих місць і відповідно до підвищення рівня населення. Особлива увага інвестиційній привабливості регіонів повинна приділятися у період повоєнного відновлення України. Відбудова областей, в яких проходили бойові дії, потребуватиме значних фінансових ресурсів, залучення яких потребує від українських регіонів високої конкурентоспроможності, зокрема міжнародної, яка значною мірою залежить від здатності залучати міжнародних інвесторів. Отже, інвестиційна привабливість є визначальним фактором, що впливає на вибір інвестора при вкладанні капіталу в певний регіон, тому варто детально її нам розглянути.

Однозначного визначення для такого поняття як «інвестиційна привабливість регіонів» поки що не затверджено, тому дослідники керуються різними тлумаченнями. В основному підходи до трактування цього поняття можна розділити на два типи, у першому випадку дослідники використовують вже існуючі визначення, сформовані українськими чи зарубіжними науковцями, в другому, дослідники формулюють власне визначення, спираючись на ключові характеристики цього поняття. Отже, розглянемо яке визначення дають відомі вчені поняттю «інвестиційна привабливість регіонів» і нижче наведемо підходи щодо трактування дослідниками цієї дефініції (табл. 1.1).

Визначення терміну «інвестиційна привабливість регіонів»
(створено автором на основі [1-9])

Автори	Визначення
1	2
О.В. Коломицева, А.О. Коломицев, О.А. Лактіонова [1, с. 133; 2, с. 195]	«Інвестиційна привабливість регіону – це інтегральна оцінка окремої країни з позиції інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливостей привернення інвестиційних ресурсів та інших факторів, які істотно впливають на формування дохідності інвестицій та інвестиційних ризиків».
С.А. Петровська [3, с. 27]	«Інвестиційна привабливість регіону – це інтегральна характеристика окремого регіону країни з позиції інвестиційного клімату, розвитку інвестиційного потенціалу, рівня інвестиційної активності, екологічного стану та інвестиційних ризиків, що впливають на ефективність здійснення інвестиційної діяльності в регіоні».
Ю.П. Козаченко [6, с. 67]	«Під інвестиційною привабливістю регіону слід розуміти сукупність політичних, економічних, правових, соціальних та екологічних чинників, які зумовлюють поведінку діючих і потенційних суб'єктів інвестиційної діяльності щодо вкладення інвестицій у розвиток економіки регіону».
Б.Ю. Кишакевич, М.М. Нахаєва [7, с. 76]	«Під інвестиційною привабливістю регіону у подальшому ми будемо розуміти узагальнену оцінку сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних чинників, яка визначає рівень відповідності регіону основним цілям інвестора, що полягають у можливості досягнення ним необхідного рівня прибутковості, ліквідності та ризикованості інвестицій в конкретному регіоні».
С.О. Іщук, Т.В. Кулініч [8, с. 71]	«Під інвестиційною привабливістю регіону розуміємо сукупність певних параметрів та характеристик, притаманних цьому регіону, які дозволяють йому залучати необхідний обсяг капіталу на взаємовигідних з інвесторами умовах».

1	2
В.Г. Федоренко, В.Б. Захожай [4, с. 306]	«Інвестиційна привабливість регіонів – інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позиції інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливостей залучення інвестиційних ресурсів та інших факторів, які істотно впливають на формування дохідності інвестицій та інвестиційних ризиків».
В.Г. Кулявець [5, с. 59]	«Саме розмір вкладених інвестицій в регіон, як правило визначає інвестиційну привабливість тої чи іншої області».
О. Савлук [9, с. 32]	«Інвестиційна привабливість регіону – складна економічна категорія, на основі якої формується характеристика спроможності регіону залучати капітал».

Як бачимо, підходи дещо різняться, але є й щось спільне між ними.

О.В. Коломицева, А.О. Коломицев та О.А. Лактіонова [1; 2] розглядають інвестиційну привабливість регіону як інтегральну характеристику деяких конкретних регіонів країни. Майже ідентичне до попереднього визначення надає власне С.А. Петровська [3], проте, на її думку, на інвестиційну привабливість також впливають рівень інвестиційної активності, інвестиційні ризики й екологічний стан регіону.

Ю.П. Козаченко [6] розуміє інвестиційну привабливість регіону «як сукупність політичних, економічних, правових, соціальних та екологічних чинників, які зумовлюють поведінку діючих і потенційних суб'єктів інвестиційної діяльності щодо вкладення інвестицій у розвиток економіки регіону». Сукупність подібних чинників у своєму трактуванні зазначають Б.Ю. Кишакевич та М.М. Нахаєва [7].

С.О. Ішук та Т.В. Кулініч вважають, що інвестиційна привабливість регіону – це «сукупність певних параметрів та характеристик, притаманних

цьому регіону, які дозволяють йому залучати необхідний обсяг капіталу на взаємовигідних з інвесторами умовах» [8].

В.Г. Федоренко та В.Б. Захожай [4] також описують інвестиційну привабливість регіонів як їх інтегральні характеристики регіонів країни, при цьому вказують на те, що «інвестиційна привабливість окремих регіонів повинна оцінюватися ще під час розробки інвестиційної стратегії компанії (фірми) і регіональної диверсифікації її інвестиційного портфеля».

Дещо інше визначення наводить В.Г. Кулявець, за її словами інвестиційна привабливість визначається розміром зроблених в регіон інвестицій [5].

Одне з найлаконічніших визначень інвестиційної привабливості регіонів наводить О. Савлук [9], на його думку «інвестиційна привабливість регіону – складна економічна категорія, на основі якої формується характеристика спроможності регіону залучати капітал».

Таким чином, з наведених визначень можна виокремити окремі, спільні характеристики поняття «інвестиційна привабливість регіону» (рис. 1.1), а саме:

- інтегральність характеристики: інвестиційна привабливість є узагальненою оцінкою, що враховує велику кількість факторів, які формують загальний інвестиційний потенціал регіону (вчені: О.В. Коломицева, А.О. Коломицев, О.А. Лактіонова [1; 2], В.Г. Федоренко, В.Б. Захожай [4], О. Савлук [9]);

- інвестиційний клімат: до цієї ознаки входить стабільність економічного середовища, сприятливе законодавство, стабільна політична ситуація, прозорість політичних процесів та справедливі правоохоронні органи, які можуть впливати на інвестиційні рішення (автори: О.В. Коломицева, А.О. Коломицев, О.А. Лактіонова [1; 2], С.А. Петровська [3], В.Г. Федоренко, В.Б. Захожай [4]);

- інвестиційні ризики: економічні, політичні, екологічні, та інші ризики, які здатні впливати на дохідність інвестицій (дослідники: С.А. Петровська [3], Ю.П. Козаченко [6], Б.Ю. Кишакевич, М.М. Нахаєва [7]);

– активність інвестиційної діяльності: показники інвестиційної діяльності в регіоні, за якими можна оцінити успішність минулих інвестиційних проєктів та динамічність інтересу інвесторів до регіону (С.А. Петровська [3]);

– відповідність до інтересів інвестора: відповідність регіону до планів та цілей інвестора (Б.Ю. Кишакевич та М.М. Нахаєва [7]).

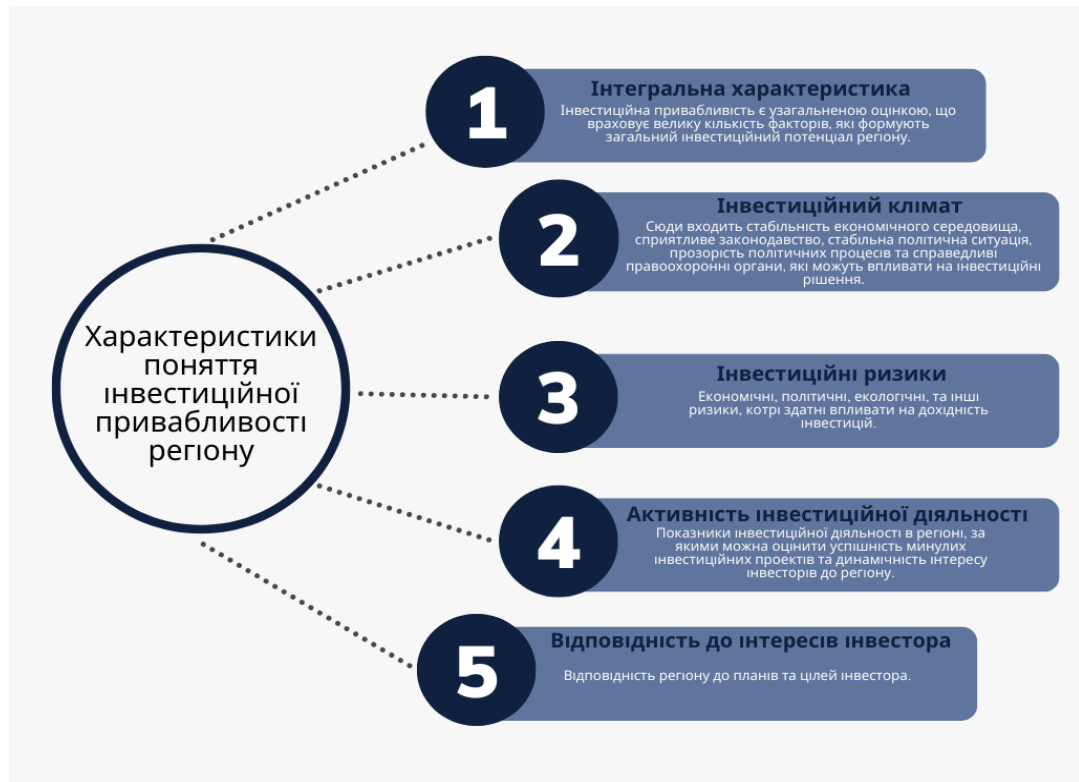

Рис. 1.1. Характеристики поняття інвестиційної привабливості
(створено автором на основі [1-4; 6; 7])

Відповідно, взявши до уваги зазначені вище ознаки, можна надати власне визначення терміну «інвестиційна привабливість регіону». На нашу думку, інвестиційна привабливість регіону – це здатність регіону до формування умов для залучення інвестицій, завдяки інвестиційному клімату, локальним особливостям ризиків, активності інвестиційної діяльності та відповідності до потреб інвесторів, яка сформована під впливом економічних, політичних, екологічних та соціальних чинників в країні та змінюється відповідно до внутрішніх чи зовнішніх умов.

В свою чергу, особливість саме міжнародної інвестиційної привабливості полягає у фокусі на іноземних інвесторах. Тобто, міжнародна інвестиційна привабливість регіону тоді за нашим трактуванням – це здатність регіону до формування умов для залучення іноземних інвестицій, завдяки характеристикам, що вже були описані вище, та відповідності до потреб іноземних інвесторів.

У деяких випадках певний регіон може бути більш інвестиційно привабливим для іноземних інвесторів, незважаючи на низький інтерес до нього з боку місцевих інвесторів. Така зацікавленість з боку іноземних інвесторів спостерігається через їхнє бачення шляху до максимізації прибутку. Вони розглядають іноземні регіони як певного роду платформу, з метою переходу на глобальний рівень та експансії нових ринків. Таке різне бачення одного регіону локальними та іноземними інвесторами пояснюється різними масштабами інвестицій і перспективами підприємств. Для місцевих інвесторів зазвичай характерні менші об'єми інвестицій через більш обмежене фінансування та орієнтованість на задоволення локального попиту. Варто враховувати також, що підвищений рівень зацікавленості іноземних інвесторів до регіону може бути обумовлений наявністю вільних економічних зон, податкових пільг, нижчою вартістю людського капіталу, географічною зручністю для захоплення нових ринків чи інших інвестиційних стимулів, котрі можуть позитивно впливати на міжнародну інвестиційну привабливість регіону.

1.2. Фактори впливу на міжнародну інвестиційну привабливість регіонів

Під час оцінки інвестиційної привабливості регіону найбільшу складність викликає знаходження оптимального співвідношення між численними характеристиками, що формують цю саму привабливість. Особливу увагу варто приділяти чинникам, які здатні різко змінюватися за певних умов, наприклад, під час війни збільшується ймовірність втрати вкладень через військові дії. Врахування таких «різко змінних» факторів

впливу потребує більшої уваги під час ухвалення інвестиційних рішень, тому такі ризики можуть стати вирішальними під час винесення фінального рішення.

Не існує однозначної відповіді, яка б описувала всі фактори впливу на міжнародну інвестиційну привабливість регіону. Кожен аналітик розглядає найважливіші, на свою думку, показники, що вносить деяку суб'єктивність в процес оцінки ризиків. Варто враховувати, що недостатній набір критеріїв не дасть можливості охопити достатню кількість факторів впливу на майбутнє інвестиційне рішення, тоді як надмірна їх кількість може призвести до ускладнення аналізу та збільшення витрат часу або спотворення результатів.

Найчастіше науковці поділяють фактори впливу інвестиційної привабливості регіону на дві основні групи – інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик. Інвестиційний потенціал можна описати як сукупність різних чинників, що формують сприятливий інвестиційний клімат регіону. В свою чергу інвестиційні ризики є негативною стороною інвестиційного клімату, що знижують його привабливість для інвесторів, тобто характеристиками, внаслідок впливу яких інвестор може понести збитки.

Я.Ю. Дем'ян зазначає, що інвестиційний потенціал є кількісною характеристикою, що враховує основні макроекономічні характеристики, насиченість території факторами виробництва (природними ресурсами, робочою силою, основними фондами, інфраструктурою тощо), споживчий попит населення та інші основні показники. Інвестиційний ризик є якісною та ймовірнісною характеристикою. Можна виділити такі види ризику: «політичний, який залежить від стійкості обласної влади та політичної поляризації населення; економічний, що пов'язаний з динамікою економічних процесів в області; соціальний, що характеризує рівень соціальної напруги; кримінальний, який залежить від рівня злочинів з урахуванням їх важкості; екологічний, розрахований як інтегральний рівень забруднення навколишнього середовища; фінансовий, який відображає напругу обласного бюджету й сукупні фінансові результати діяльності підприємств; законодавчий – сукупність правових норм, що регулюють економічні

відносини на території, місцеві податки, привілеї, обмеження та інші» [10, с. 25-26].

В свою чергу, особливість саме міжнародного інвестиційного потенціалу є врахування особливостей, які впливають на привабливість регіону з точки зору іноземних інвесторів. В порівнянні з внутрішнім інвестиційним потенціалом, міжнародний передбачає включення таких аспектів як: конкурентоспроможність на глобальному ринку, захист прав іноземних інвесторів чи інтегрованість території у світові логістичні шляхи. Регіони, які демонструють стабільно високу інтегрованість у світову економіку через участь у міжнародних угодах, здатні надавати вигідні податкові та адміністративні стимули і забезпечувати прозорість умов ведення бізнесу, мають вищий шанс залучити стратегічних інвесторів, що прагнуть стабільності, довгострокових перспектив і прогнозованості.

Складовими інвестиційного потенціалу регіону виступають [11, с.124]:

- виробничий потенціал (сукупний результат господарської діяльності в регіоні);
- трудовий потенціал (якість і кількість трудових ресурсів);
- споживчий потенціал (сукупна купівельна спроможність населення регіону);
- інфраструктурний потенціал (стан інфраструктури регіону);
- фінансовий потенціал, зокрема податковий;
- інституціональний потенціал (рівень розвитку провідних інститутів ринкової економіки);
- інноваційний потенціал (рівень впровадження досягнень науково-технічного прогресу в регіоні);
- природно-ресурсний потенціал (забезпеченість запасами основних видів природних ресурсів);
- туристичний потенціал (наявність місць, які будуть цікавими для туристів, а також місць розміщення для них).

Міжнародний інвестиційний ризик регіону формується під впливом глобальних факторів, які розглядають іноземні інвестори при оцінці регіону.

Економічні ризики на міжнародному рівні, такі як валютні коливання, глобальні фінансові кризи або коливання цін на сировину можуть впливати на дохідність інвестицій. Крім того, міжнародний інвестиційний ризик включає наявність або відсутність регіональної інфраструктури, що забезпечує доступ до глобальних ринків, що є важливим для транснаціональних корпорацій і інших великих інвесторів, орієнтованих на міжнародну експансію.

За наявності регіональних інвестиційних ризиків виникає вірогідність неповного використання інвестиційного потенціалу регіону. При цьому можна виділити законодавчі (правові), управлінські (політичні), екологічні, соціальні ризики, а також економічні (високий рівень інфляції, неефективна структура економіки регіону, нестабільність курсу національної валюти), фінансові і кримінальні ризики (високий рівень злочинності в регіоні) [11, с. 124].

До факторів, які формують інвестиційну привабливість регіону, тобто інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику, деякі автори, такі як Л.Є. Сімків та Н.Ю. Потьомкіна, додають також імідж регіону [11]. З їх слів, імідж регіону є якісним показником, конкретно оцінити який досить складно. Створення позитивного іміджу регіону є завданням органів місцевого самоврядування з метою забезпечення конкурентоспроможності регіону, тобто спроможності регіону не лише використовувати наявні переваги, а й створювати нові задля покращення ринкової позиції. І одним з найефективніших інструментів позиціонування регіону є брендинг. Він допомагає регіону в підкресленні власної унікальності та акцентуванні уваги на особливих характеристиках, які б привертали увагу потенційних інвесторів, тобто покращували інвестиційну привабливість та підвищували конкурентоспроможність як на локальному, так і на світовому ринках. Грамотно сформований бренд і чітке позиціонування території дозволяють адміністрації та місцевому бізнесу ефективно взаємодіяти з різними цільовими аудиторіями, включно з інвесторами, туристами та місцевим населенням [11, с. 124].

Отже, найбільшими факторами впливу на інвестиційну привабливість регіону є інвестиційний потенціал, інвестиційний ризик та інвестиційна

активність (рис. 1.2). Ю.Д. Лабенська та В.Ю. Тимошик до інвестиційної активності регіону відносять концентрацію та розподіл інвестиційних ресурсів, розвиток прямих і портфельних вкладень, а також рівень освоєння виробничих потужностей [12, с. 92].

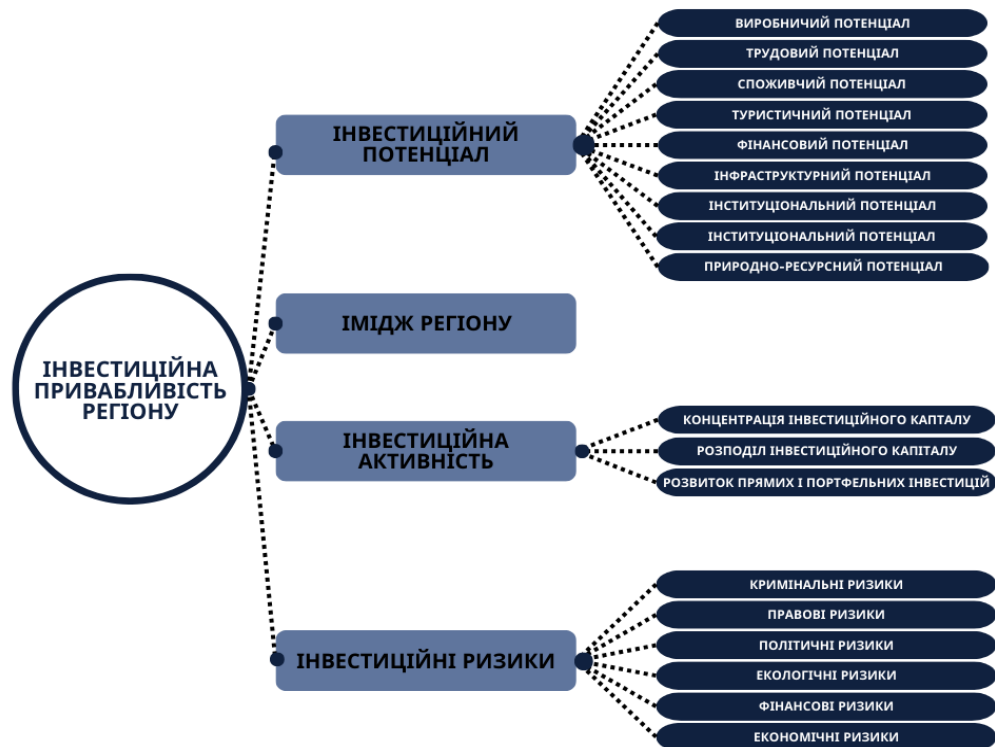

Рис. 1.2. Основні формуючі фактори інвестиційної привабливості регіону
(створено автором на основі [11; 12])

О.В Коломицева та А.О. Коломицев розподіляють фактори впливу на інвестиційну діяльність на дві групи, тобто на фактори стимулювання та стримування інвестицій. До факторів, які стимулюють інвестиції, вони відносять: стабільність політичної ситуації в регіоні; зростання обсягів заощаджень і інвестиційних ресурсів населення; значний знос основних засобів, що зумовлює потребу в модернізації економіки; рівень відсоткової ставки за кредитами. До стримуючих інвестиційних факторів, на думку О.В Коломицевої та А.О. Коломицева, відносяться: поширеність застосування корупційних схем; високий рівень інфляції; висока залежність державних фінансів і платіжного балансу від зовнішньоекономічної ситуації; суттєві адміністративні перепони для бізнесу в регіонах; високі ризики для

підприємців, а також низька інвестиційна привабливість національної економіки [1, с. 134].

С.А. Петровська, досліджуючи інвестиційний потенціал, виділяє п'ять елементів його формування, а саме: інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційну активність, екологічний аспект та інвестиційні ризики, вона також розподіляє ці елементи на ті, що стимулюють та стримують інвестиційну діяльність в регіоні [3, с. 27].

Київським міжнародним інститутом соціології у співпраці з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій при створенні рейтингу інвестиційної привабливості регіонів був застосований дещо інший підхід до опису факторів інвестиційної привабливості регіону, а саме їх поділ на «жорсткі» та «м'які» (рис. 1.3) [13, с. 6].

До «жорстких» факторів відносяться ті, які впливають на інвестиційну привабливість регіону лише в довгостроковій перспективі та не несуть великих змін в короткостроковому періоді. В свою чергу «м'які» фактори більш еластичні, вони можуть зазнавати значних змін в короткостроковому періоді, через це вони є менш передбачуваними для інвесторів, що створює потенційні ризики.

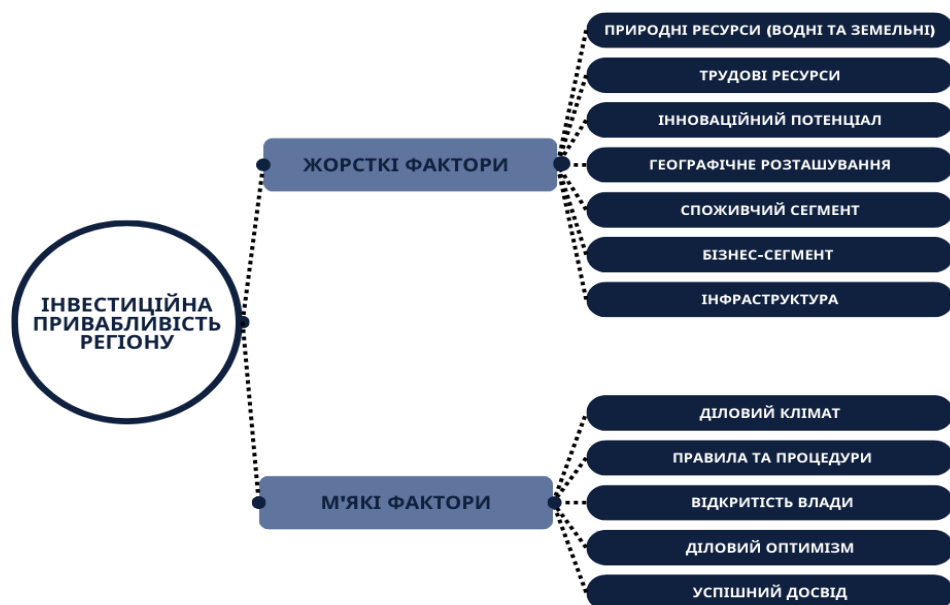

Рис. 1.3. «Жорсткі» і «м'які» фактори інвестиційної привабливості регіону ([13, с. 6])

У підсумку можемо зазначити: варіантів визначення факторів, що формують інвестиційну привабливість регіону, безліч. Вибір конкретних факторів при аналізі залежить від пріоритетів інвестора, особливостей проєкту, який планується реалізувати в регіоні, та від власного підходу до аналізу експерта. На нашу думку, більш важливим є саме визначення існування певного чинника, що здатен вплинути на майбутній проєкт, ніж визначення його як такого, що належить до певної групи, наприклад, «жорсткий» чи «м'який» фактор, інвестиційний ризик чи стримуючий фактор. Головне – усвідомлення його існування, його впливу на проєкт та його схильність до змін. В будь-якому випадку, найчастіше фактори класифікують як ті, що несуть негативний, позитивний чи нейтральний вплив, і головна задача кваліфікованих експертів – визначення цих факторів та їх використання або уникнення для створення успішного проєкту.

1.3. Сучасні тенденції інвестування в світі та Україні

Економічна глобалізація, розвиток цифрових технологій та нові виклики, зумовлені глобальними кризами, формують нові тенденції в інвестиціях. Змін зазнає як глобальний ринок, так і окремі національні економіки. Інвестори все частіше віддають перевагу диверсифікації портфелів, використовуючи інноваційні фінансові продукти, а державні регулятори запроваджують нові стандарти для захисту капіталу та стимулювання сталого розвитку, дедалі важливішими у прийнятті рішень стають екологічні та соціальні фактори.

Не обходять подібні зміни й Україну, попри економічні виклики продовжує розвиватися інвестиційна активність, особливо в аграрному та ІТ секторах, а також відновлюваній енергетиці. У країні з'являються нові можливості для залучення капіталу, особливо завдяки співпраці з міжнародними організаціями та міжнародними партнерами.

І.І. Гаврилюк у своїй роботі доводить, що міжнародний рух капіталу значно впливає на рівень розвитку інвестування та торгівлі, рівень розвитку

технологій та на економічне зростання загалом. Незважаючи на наслідки пандемії COVID-19 та геополітичні конфлікти, міжнародний рух капіталу продовжував зростати, починаючи з 2023 року. Світовий банк зазначає, що в 2023 році надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в світову економіку склало 1,65 трлн дол. США, що на 8% більше ніж у 2022 році. Найбільшими векторами руху міжнародного капіталу були розвинуті країни та ті, що розвиваються, сферами, куди приходили інвестиції, стали охорона здоров'я та технологічні компанії [14].

За даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку, підвищення вартості фінансування та постійний інфляційний тиск на деяких ринках сприяли подальшому послабленню міжнародного проєктного фінансування та транскордонних злиттів і поглинань (M&A). Міжнародне проєктне фінансування (переважно в інфраструктурних секторах) продовжило тенденцію до скорочення: кількість і вартість угод зменшилася на 30% (рис. 1.4). У першій половині 2024 року вартість транскордонних злиттів та поглинань залишалася пригніченою, знизившись на 5%. Однак кількість угод зросла на 1%, що свідчить про припинення падіння, яке спостерігалось протягом 2022-2023 років, на тлі очікувань поліпшення фінансових умов.

Кількість світових інвестиційних проєктів
(Індексовано, 2020=100)

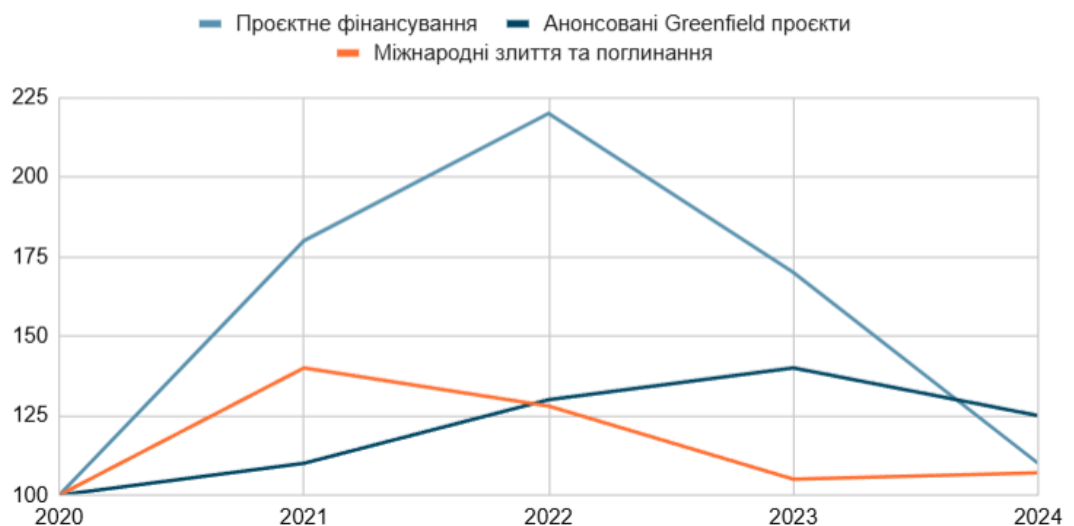

Рис. 1.4. Кількість глобальних інвестиційних проєктів
(систематизовано автором на основі [15])

Кількість оголошень про інвестиційні проєкти з нуля (переважно в промислових секторах) також була нижчою в першій половині 2024 року, зменшившись на 11% за кількістю та на 4% за вартістю порівняно з середнім показником за перше півріччя 2023 року. Багатонаціональні підприємства (БНП) застосовують обережний підхід до закордонних інвестицій на тлі геополітичних криз і тенденцій економічної фрагментації. Очікується, що глобальне середовище для міжнародних інвестицій залишатиметься складним і надалі. Геополітична напруженість, регіональні конфлікти, економічна фрагментація, промислова політика та диверсифікація ланцюгів поставок і надалі впливатимуть на ПІІ. Однак пом'якшення фінансових умов та збереження високих рівнів прибутковості БНП все ще можуть забезпечити позитивне зростання ПІІ [15].

Щодо світових промислових тенденцій: Кількість оголошених проєктів «з нуля» зменшилася як у вартісному (-4%), так і в кількісному вираженні (-11%) після стрімкого зростання у 2022 та 2023 роках. Вартість у первинному секторі, а також суміжних галузях переробної промисловості (коксохімія та нафтопереробка) та сфері послуг (енерго- та газопостачання) впала на 35%, 61% та 22% відповідно, що частково зумовлено зниженням цін на енергоносії у 2024 році. Таке падіння спостерігалось в більшості регіонів. Вартість проєктів у сфері енерго- та газопостачання зростає лише в Латинській Америці та Карибському басейні.

У 2023 році вартість оголошених нових проєктів у переробній промисловості знову зростає, збільшившись на 4% після значного зростання у 2022 році. Однак у 2024 році зростання вартості проєктів відбулося за рахунок інвестицій у розвинених країнах (+41%), де тенденція контрастувала з тенденцією в країнах, що розвиваються (-27%). Кількість нових проєктів у переробній промисловості – кращий показник інвестиційної активності – скоротилася на 7%, причому падіння спостерігалось як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються.

Кількість оголошених нових проєктів у секторі послуг зменшилася на 8% у вартісному вираженні та на 14% у кількісному. Вартість проєктів

знизилися в енергетиці та газопостачанні, а також у транспорті та зберіганні (-30%), будівництві (-20%), нерухомості (-83%) та фінансах і страхуванні (-32%). Єдиним винятком стали інвестиції в інформаційно-комунікаційних технологіях (хоча їхня кількість і зменшилася), зокрема в обробку даних, які відновилися у 2024 році. Вартість проєктів у цій галузі зросла на 66%, досягнувши найвищого рівня за всю історію спостережень.

Глобальні сектори з інтенсивним ланцюжком створення вартості, включаючи автомобільну, електронну та машинобудівну промисловість, зазнали значного зростання вартості, в основному завдяки чотирикратному збільшенню інвестицій у напівпровідники у відповідь на промислову політику та занепокоєння щодо вузьких місць у ланцюжках поставок. П'ять з шести найбільших оголошень стосувалися заводів з виробництва мікросхем (табл. 1.2). Вартість проєктів також зросла в автомобільному секторі (+21%), насамперед, у розвинених країнах, хоча інвестиції в автомобільну промисловість у регіонах, що розвиваються, впали на 40%.

Таблиця 1.2

Найбільші greenfield-проєкти, анонсовані у 2024 році (за перше півріччя) (систематизовано автором на основі [15])

Економіка походження	Галузевий сегмент	Приймаюча економіка	Компанія-засновник	Оціночні капітальні витрати (млн дол. США)	Оцінка створених робочих місць
Тайвань, провінція Китаю	Напівпровідники	США	Taiwan Semiconductor Manufacturing	25 000	1 100
Республіка Корея	Напівпровідники	США	Samsung Group	24 000	3 000
Об'єднані Арабські Емірати	Напівпровідники	США	Mubadala Investment Company	11 000	1 250
Тайвань, провінція Китаю	Напівпровідники	Індія	Powerchip Technology (Powerchip Semiconductor)	11 000	3 000
Канада	Відновлювана енергетика	Австралія	Amp Energy	9 787	3 000
Тайвань, провінція Китаю	Напівпровідники	Сінгапур	Vanguard International Semiconductor	7 800	1 500

У першій половині 2024 року загальна кількість оголошених нових проєктів та угод з міжнародного проєктного фінансування в інфраструктурі скоротилася на 15% за кількістю та на 20% за вартістю, переважно через зменшення інвестицій у відновлювану енергетику (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Інвестиційні проєкти в окремих галузях 2024 року (перше півріччя).
Відсоткова зміна порівняно з 2023 роком ([15])

Міжнародне проєктне фінансування, що має вирішальне значення для розвитку інфраструктури, продовжило своє падіння у 2024 році, скоротившись на 32% за кількістю та на 29% за вартістю. Тим не менш, за останнє десятиліття кількість угод з проєктного фінансування зросла, і з урахуванням 800 проєктів у першій половині 2024 року вона все ще вдвічі перевищує середній показник за цей період. Міжнародне проєктне фінансування у сфері відновлюваної енергетики, на яке припадає більша частина зростання проєктного фінансування в останні роки, сповільнилося ще на чверть після падіння у 2023 році. Спад був більш вираженим у розвинених країнах (-29%), ніж у країнах, що розвиваються (-17%). Серед великих проєктів – будівництво вітрових та сонячних електростанцій потужністю 10,5 гігават у США та Європі компаніями Brookfield Renewable Partners LP (Канада) та Microsoft Corp (США) за 10 млрд дол. США та будівництво 14 плавучих морських вітрових електростанцій в Італії компанією BayWa (Німеччина) за 6,6 млрд дол. США [15].

Щодо України: У період з 2016 по 2022 роки найбільше ПІІ в Україну припало на 2021 рік, а саме 6 687 млн дол. США. Це стало наслідком

оголошення інвесторів про здійснення 13 169 проєктів. В 2020 році ПІІ було менше, що є результатом негативного впливу пандемії COVID-19. В 2019 та 2021 роках становище було кращим, ймовірно завдяки стабілізації інвестиційного клімату. Найвищий показник за 6 років (2016-2022 роки) та стрімке зростання ПІІ в Україні відбулося напередодні повномасштабного російського вторгнення. Ці негативні події призвели до падіння обсягів ПІІ у наступні роки: у 2020 році вони зменшилися на 114,8% (6728 млн дол. США) в порівнянні з 2019 роком, у 2022 році – на 103,14% (6897 млн дол. США) в порівнянні з 2021 роком (табл. 1.3). Звичайно така тенденція негативно впливає на українську економіку. Значні обсяги іноземних активів і реінвестицій були повернуті інвесторам на вимогу урядів іноземних держав ще до початку повномасштабної війни [16].

Таблиця 1.3

ПІІ в Україні з 2016 по 2024 роки, в млн дол. США, без урахування окупованих територій ([16; 17])

Рік	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
2016	3810	16	+3794
2017	3692	8	+3684
2018	4445	-5	+4460
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022	1152	529	+623
2023	4247	42	+4205
2024	3329	-162	+3491

За даними Міністерства економіки України (Мінекономіки) більше 90% з підприємств бізнесу, які на початку війни були змушені зупинитись,

відновили свою діяльність, завдяки чому економіка може продовжувати зростання.

На початку 2024 року тенденція до росту продовжується, що свідчить про значну адаптивність української економіки. Стійка робота морського коридору, відновлення роботи промислових потужностей, підвищений попит будівельних послуг та активізація виготовлення мінеральних добрив, які відбувалися на фоні покращенні ділових настроїв та поліпшення споживчої активності, призвели до росту в першому кварталі 2024 року, який Мінекономіки оцінює в 4,5% [$\pm 1\%$]. На жаль, дещо іншу картину бачимо на кінець 2024 року: згідно зі звітом НБУ, притік ПІІ в Україну «за рік склав 3,33 млрд дол. США, що на 1,16 млрд дол. США (25%) менше, ніж у 2023 році» [18]. Таке скорочення пов'язано з послабленням валютних обмежень, запроваджених НБУ.

В основному інвестиції відбувалися в уже розвинуті галузі. Найбільшу кількість ПІІ було направлено до промислових підприємств – 38,9% і установ та організацій, що займаються роздрібною торгівлею, друге місце займає ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів – 17,0%.

Найбільшими країнами інвесторами були: Кіпр – 31,6 відс., Нідерланди – 20,8 відс., Швейцарія – 4,2 відс., Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 4,8 відс., Німеччина – 4,3 відс., Австрія – 3,5 відс., Люксембург – 2,7 відс. і Франція – 2,6 відс. (рис. 1.6) [19].

Протекціоністська політика щодо національних підприємств є поширеною серед розвинених країн світу. З ситуації, в якій опинилась Україна, можна вийти лише завдяки політиці підтримки національних підприємств, експортуванню товарів з високою доданою вартістю та інвестуванню в реальний сектор економіки. Указом Президента України від 26.01.2024 №31 було створено Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні» [20], її завданням є забезпечення постійної комунікації та співпраці між державними органами та представниками вітчизняного бізнесу, вченими, експертами іноземних інвесторів та громадськими об'єднаннями підприємців.

Головним завданням цього проєкту є сприяння українському бізнесу та спрощення комунікації між державою та бізнесом, задля посилення економіки.

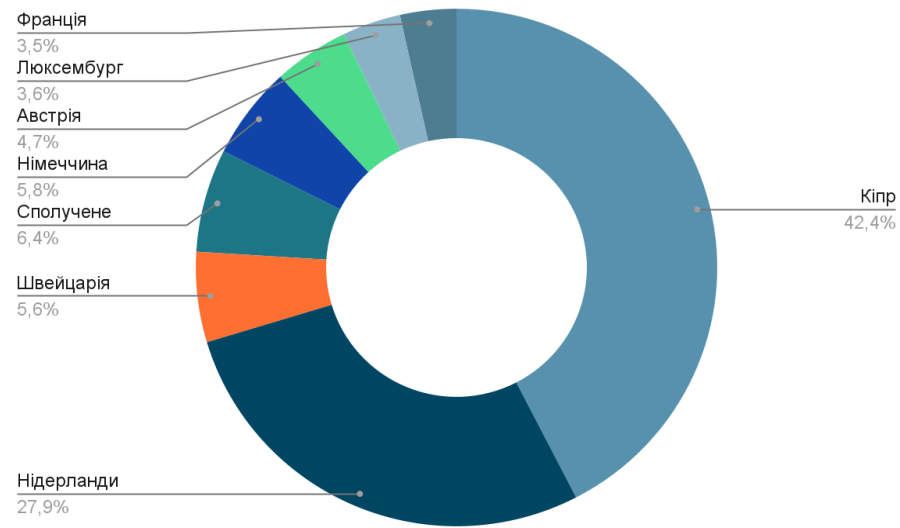

Рис. 1.6. Найбільші країни-інвестори в українську економіку
(створено автором на основі [19])

За результатами RDNA3, було визначено пріоритети розвитку та реконструкції [19]:

1. Енергетика, налагодження стабільної роботи ліній електропередачі та розподілу електроенергії, відновлення генеруючих потужностей та подальший їх захист, разом з цим розвиток відновлювальної енергетики.

2. Транспорт, ремонт та реконструкція доріг, залізниць, мостів, портів, пунктів пропуску та поштових послуг.

3. Житлово-комунальне господарство, ремонт, вдосконалення та перебудова житла та підприємств, що забезпечують населення комунальними послугами.

4. Соціальна інфраструктура та послуги відбудова пошкоджених та зруйнованих закладів освіти, охорони здоров'я, соціо-культурної інфраструктури та послуг.

5. Промисловість та послуги, підтримка промислових, аграрних та торговельних підприємств, задля збільшення їх інвестиційної привабливості.

6. Міжгалузеві пріоритети, розмінування, телекомунікації, цифрову та кібербезпеку, реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист, а також демократію, правосуддя та права людини.

Таким чином, тенденції інвестування в світі доводять тезу про концентрацію капіталу в технологічних галузях та в галузі відновлюваної енергетики. Велика кількість greenfield-проектів 2024 року, зокрема інвестиції в напівпровідникові заводи в США, Індії та Сінгапурі з боку компаній Тайваню, Південної Кореї та ОАЕ, підтверджують вищесказане. Набуває популярності й відновлювальна енергетика, що свідчить про глобальний тренд переходу до сталого розвитку. Для України найбільшими напрямками залишаються агросектор, ІТ-індустрія та інфраструктурні проекти, до яких демонструють стійкий інтерес іноземні інвестори, навіть за умов економічної турбулентності.

Відповідно у майбутньому в Україні очікується зростання інтересу до галузей, пов'язаних із технологіями, інфраструктурою та зеленою енергетикою. Такими перспективними напрямками можуть стати інвестиції в розвиток індустріальних парків, виробництво високотехнологічної продукції та відновлювану енергетику. Це дозволить залучити міжнародний капітал, сприяти економічній стабільності та інтеграції країни у глобальні ланцюги доданої вартості.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

2.1. Порівняльна оцінка інвестиційної привабливості України з іншими країнами

Для проведення порівняльної оцінки інвестиційної привабливості України з іншими країнами потрібно визначитися з якими саме. Розглянемо дві країни, першу – як країну-орієнтир, на яку слід рівнятися, та другу – як країну-конкурента. Як країну-орієнтир, доцільно обрати Чехію, а як країну-конкурента Румунію.

Румунія є сусідом України, що обумовлює подібні умови для інвестування, зокрема доступ до європейських ринків. Історично Румунія мала схожі проблеми – економічні реформи, корупція, необхідність покращення інфраструктури. Її досвід може бути показовим для України.

Чехія показала ефективний шлях економічної інтеграції з ЄС, розвиток інфраструктури та створення сприятливого бізнес-середовища. Її досвід розвитку технологічних парків, машинобудування та інновацій може бути корисним для стратегічного розвитку України.

Порівняння дозволить визначити, чим Україна поступається або перевершує Румунію, а також які аспекти досвіду Чехії варто врахувати для покращення інвестиційної привабливості. Всі три країни знаходяться в Центрально-Східній Європі, тому їхні порівняння є логічними та корисними для розробки стратегій.

Отже, почати оцінку інвестиційної привабливості України варто з індексу інвестиційної привабливості. Його, методом опитування представників бізнесу, оцінює «Європейська Бізнес Асоціація», починаючи з 2008 року (рис. 2.1).

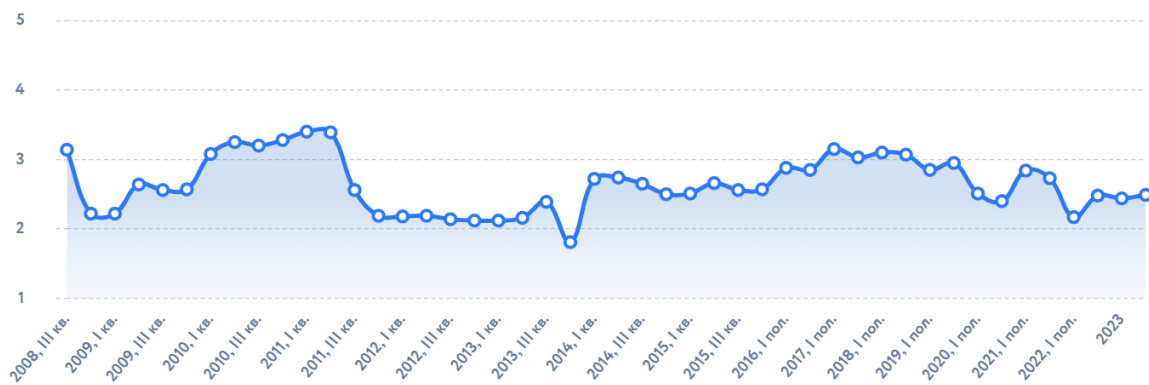

Рис. 2.1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України [21]

Найвищими були показники 2010-2011 років, тоді індекс перетнув планку у 3 бали. Найнижчими були індекси за 2014 (1,81) та у період 2012 – першої половини 2013 років, коли індекс не сягав вище 2,19 балів. На початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну (перша половина 2022 року) індекс складав 2,17 балів. Станом на кінець 2024 року, шляхом опитування 80 топ менеджерів, індекс оцінили на рівні 2,49 бали з 5 можливих (рис. 2.2).

Рис. 2.2 .Структура оцінки індексу 2024 року [22]

Європейська Бізнес Асоціація також виділила найбільші позитивні та негативні фактори формування інвестиційного індексу. Найбільші негативні фактори: російська військова агресія, корупція, слабка судова система, тіньова економіка та атаки на українську енергосистему. Найбільші позитивні

фактори: статус кандидата на вступ до ЄС, скасування мит і квот на український експорт ЄС та низкою інших країн, транспортний безвіз з ЄС, діджиталізація державних послуг та включення української енергосистеми до об'єднаної енергосистеми Європи.

Описуючи географічне положення України, варто відзначити, що вона розташована на перетині торгових шляхів між Європою, Азією та Близьким Сходом. Вихід до Чорного моря відкриває доступ до глобальних морських транспортних маршрутів, а порти Одеси, Чорноморська та Южного є важливими вузлами для експорту агропродукції, металів та сировини. Україна межує з чотирма країнами ЄС, що забезпечує зручний доступ до одного з найбільших споживчих ринків світу, а також є частиною транзитного маршруту енергоносіїв та товарів між Європою та Азією. Разом із значним сільськогосподарським потенціалом, транспортними коридорами та роллю в міжнародній логістиці, Україна має всі передумови для підвищення інвестиційної привабливості, хоча для повної реалізації цього потенціалу потрібні інвестиції в інфраструктуру та вирішення безпекових викликів.

Не менш важливу роль в оцінці інвестиційної привабливості відіграє відкритість країни до іноземних інвестицій. Україна активно працює в цьому напрямку. Уряд України активно прагне залучити ПІІ (Додаток А).

Опитані Європейською Бізнес Асоціацією респонденти визначили корупцію, як другий найбільший негативний фактор впливу на інвестиційну привабливість України в 2024 році. Корупція підриває довіру інвесторів, збільшує витрати бізнесу через хабарі та непрозорість, ускладнює захист прав власності через корумповану судову систему, а також формує негативний імідж країни в міжнародних рейтингах. Формуючи таким чином нестабільне бізнес-середовище, це обмежує доступ до міжнародної фінансової допомоги та стримує економічний розвиток.

У 2023 році Індекс сприйняття корупції в Україні оцінили в 36 балів зі 100 можливих, таким чином Україна посіла 104 місце зі 180 країн світу. В порівнянні з 2022 роком Україна додала 3 бали, що є одним з найвищих результатів серед всіх країн 2023 року, проте це є неабияким успіхом,

особливо зважаючи на те, що країна фактично знаходиться у стані війни. «35 балів зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції за 2024 рік...і наша країна посідає 105 місце поміж 180 країн» [24]. Загалом Україна підвищила оцінку на 11 балів (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні [25]

Вжиті з цього приводу заходи зазначено у додатку Б.

Вплив олігархів у політиці та економіці останніми роками неухильно зменшувався, а війна ще більше його послабила, але вони залишаються потужною силою в деяких секторах економіки [23].

Як зазначила В.Г. Кулявець: «Саме розмір вкладених інвестицій в регіон, як правило визначає інвестиційну привабливість тої чи іншої області» [5].

На нашу думку, розмір інвестованого в регіон капіталу є наслідком впливу факторів, що формують інвестиційну привабливість, тому ПІІ в регіон варто розглядати як показник, що допомагає оцінити інвестиційну привабливість регіону.

За даними НБУ, обсяг надходжень іноземних інвестицій за 2023 рік склав 4,25 млрд дол. США, що в 7,6 разів більше ніж у 2022 році, проте на 42% менше ніж у 2021 році. Варто звернути увагу, що майже 3,2 млрд дол. США – це реінвестування прибутку. Що є наслідком обмеження вивезення капіталу з країни та репатріації дивідендів включно. Тобто компанії, котрі не

зможли розподілити прибуток серед власників, реінвестували його. Станом на початок 2024 рік, Україна накопичила 55,2 млрд дол. США, що на 6,3% більше ніж на початку 2023 року та на 16,5% менше на початок 2022 року. Порівнюючи з іншими європейськими країнами, це достатньо низький результат, за 2022 рік Польща отримала 35 млрд дол. США ПП, Чехія – 10,5 млрд дол. США, Німеччина – 47,3 млрд дол. США [26].

Україна має значний інвестиційний потенціал завдяки поєднанню географічних, політичних і економічних факторів. Її стратегічне розташування на перетині європейських і азійських ринків забезпечує зручний доступ до міжнародних торговельних шляхів. Статус кандидата в члени ЄС відкриває перспективи глибшої інтеграції в європейські ринки, надаючи інвесторам доступ до стабільного законодавчого середовища та зони вільної торгівлі. Підтримка міжнародних партнерів, зокрема інвестиції у відбудову та модернізацію інфраструктури, зміцнює економічний потенціал.

Успіхи в боротьбі з корупцією через цифровізацію державних послуг та реформування судової системи підвищують довіру до країни. Крім того, розвиток військових технологій і досвід у сфері безпеки сприяють створенню інноваційних кластерів, які можуть стати точками зростання. Попри високі ризики, спричинені військовою агресією росії, позитивна динаміка індексу інвестиційної привабливості свідчить про поступове покращення умов для бізнесу. Інвестори, які готові враховувати ці фактори, можуть очікувати високих довгострокових вигод.

Далі порівняємо інвестиційно привабливість Румунії, як однієї з подібних до України країн.

Румунія є привабливим місцем для іноземних інвесторів завдяки стратегічному розташуванню, членству в ЄС і НАТО, доступній та освіченій робочій силі, конкурентній заробітній платі та природним ресурсам. Основні сектори інтересу включають ІТ, автомобільну промисловість, телекомунікації, енергетику, оборону та охорону здоров'я. Економіка Румунії демонструє зростання, незважаючи на виклики, включаючи наслідки війни в Україні. Уряд активно працює над використанням значного фінансування ЄС (до 83,5 млрд.

дол. США до 2030 року) для зеленого переходу, цифровізації та модернізації, хоча обмежені адміністративні можливості можуть стримувати реалізацію проєктів.

Інвестиційний клімат залишається неоднозначним через потребу у вдосконаленні управління, боротьбу з корупцією та підвищення прогнозованості законодавства. Уряд працює над реформами, включаючи корпоративне управління та моніторинг державних підприємств. Водночас нестабільність політичних рішень та непослідовність у впровадженні регуляцій можуть створювати ризики для інвесторів. Румунія прогресує у напрямку до членства в Організації економічного співробітництва та розвитку, реалізуючи відповідні реформи, але дотримання зобов'язань залишається викликом [27].

Румунія активно заохочує іноземні інвестиції, пропонуючи ринок з 19 млн. споживачів, добре освічену робочу силу та багаті природні ресурси. Основними привабливими галузями для інвесторів є ІТ, автомобільна промисловість, телекомунікації, енергетика, охорона здоров'я, фінанси та інші. У 2023 році було створено Румунське агентство з інвестицій та зовнішньої торгівлі (ARICE), яке сприяє залученню інвестицій і взаємодії з державними органами.

Попри ці позитивні фактори, інвестиційний клімат у Румунії зберігає деякі виклики, зокрема нестабільність у енергетичному секторі через зміну законодавства та податків, а саме: податок на надприбутки для енергетичних компаній та інші непередбачувані зміни можуть створювати ризики для інвесторів. Крім того, певні інвестиційні процеси можуть затягуватися через політичні та економічні інтереси.

Румунія забезпечує вільний доступ іноземних інвесторів до ринку та дозволяє їм брати участь у приватизації, при цьому злиття та поглинання регулюються з урахуванням національної безпеки. Від 2022 року країна також впровадила механізм перевірки ППІ у стратегічних секторах. ОЕСР рекомендує Румунії покращити бізнес-середовище, боротися з корупцією та прискорити процес декарбонізації [27].

Порівнюючи з Україною, Румунія пропонує стабільну економічну ситуацію, доступ до єдиного ринку ЄС і добре розвинену інфраструктуру. Хоча країна також підтримує інновації, вона відстає від України в швидкості впровадження технологічних змін. Румунія приваблива для інвесторів, які шукають стабільність і вихід на великий європейський ринок. Україна має перевагу в розвитку цифрових технологій та ІТ-сектора, що активно підтримується ініціативами, такими як UkraineInvest і «Advantage Ukraine». Це робить країну привабливою для інвесторів у технологічні стартапи та інноваційні проєкти. Водночас політична нестабільність через війну та обмеження у деяких секторах, таких як енергетика, можуть створювати ризики для іноземних інвестицій. Щодо ринків ЄС, то Україна наразі є кандидатом на вступ до ЄС.

Щодо правового режиму підтримки інвестиційної діяльності в Румунії інформацію зазначено у додатку В.

Румунія має сприятливе середовище для портфельних інвестицій: Бухарестська фондова біржа (BVB) з 2019 року має статус вторинного ринку, що розвивається. Вона пропонує дві платформи для торгівлі, основний ринок із 85 компаніями та альтернативну систему для бізнесу. Банківський сектор стабільний і високорентабельний: рівень платоспроможності становить 22,3%, а ROE – 21,2%. Немає обмежень на конвертацію валюти та грошові перекази, а з 2006 року капітальний рахунок повністю лібералізований. Уряд підтримує іноземні інвестиції та створив Румунський банк інвестицій і розвитку для стимулювання економіки [27].

Румунія має стабільну фінансову систему з привабливими умовами для іноземних інвестицій. Бухарестська фондова біржа активно підтримує бізнес і має лібералізовані ринки. Банківський сектор стабільний, з низьким рівнем проблемних кредитів (NPL) і високою рентабельністю. Валютні операції та капітальні перекази не мають обмежень.

В Україні фінансовий сектор стикається з більшою нестабільністю через політичні та економічні ризики. Хоча після 2015 року були проведені

реформи, рівень проблемних кредитів залишається високим, а інвестиційна привабливість обмежена через нестабільність і обмеження в деяких секторах.

Румунія досягла значного прогресу в боротьбі з корупцією, хоча проблема залишається актуальною. У 2023 році країна посіла 63 місце за Індексом сприйняття корупції Transparency International. Прогрес у розробці механізмів запобігання корупції йде повільно, а законодавчі зміни послабили боротьбу з корупцією. Румунія створила антикорупційну стратегію, акцентуючи увагу на поверненні активів і боротьбі з екологічними злочинами. Тим не менше, корупція в уряді та бізнесі залишається значною проблемою, що заважає конкуренції.

Румунія є членом Конвенції ООН проти корупції та Групи держав проти корупції Ради Європи (GRECO). Румунія приєдналася до Конвенції ОЕСР про боротьбу з хабарництвом 22 вересня 2023 року [27].

Корупція в Україні також виступає великою проблемою, що гальмує економічний розвиток. Хоча в Україні зроблено кроки для боротьби з нею, створено органи як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), корупція залишається серйозною перепорою, особливо в державних закупівлях. Водночас, і Румунія стикається з корупцією, але має стабільніші інституційні механізми, такі як ANABI і систему моніторингу конфліктів інтересів у державних закупівлях. Проте в обох країнах корупція негативно впливає на бізнес-клімат і конкуренцію.

У Румунії немає історії політично вмотивованих збитків, завданих проєктам або установам іноземних інвесторів. Великі громадянські заворушення трапляються рідко, хоча деякі з них мали місце в минулі роки. У 2023 році не було великих громадянських заворушень. Політична ситуація загалом була стабільною, незважаючи на невдоволення через млявість економіки та різке зростання цін на енергоносії [27].

Порівняно з ситуацією в Україні, звичайно політичне та безпекове середовище в Румунії значно краще, цьому є конкретне пояснення. Чинником, що найбільш негативно впливає на безпекову ситуацію в Україні, є росія, яка

створює постійну загрозу для національної безпеки та стабільності. Це серйозно впливає на інвестиційний клімат, економічний розвиток і соціальну стабільність. В Україні існує високий рівень політичної напруги, пов'язаний з війною, а також проблеми з корупцією в державних структурах. Румунія, з іншого боку, хоча й має деякі проблеми з корупцією, стабільна політично та безпечно, входячи до ЄС та НАТО, що забезпечує більшу внутрішню стабільність та безпеку.

Інвестиційне становище Чехії розглянуто нами та представлено в додатку Г.

Чехія також стикається з довгостроковими економічними викликами, зокрема старінням населення, що може вплинути на робочу силу та економічне зростання. Крім того, країна прагне диверсифікувати свою економіку від виробничого сектора до більш високотехнологічних галузей і економіки знань, що є важливим для підтримки інвестиційної привабливості в майбутньому.

В Чехії іноземці можуть вести бізнес на рівних умовах з місцевими, але для деяких професій потрібно реєструватися в професійних палатах. Закон щодо перевірки інвестицій, який набув чинності в травні 2021 року, дозволяє уряду перевіряти інвестиції з-за меж ЄС у чутливих секторах, таких як критична інфраструктура, ІТ-системи, військове обладнання та подвійне використання продукції. Придбання земельними інвесторами з-за меж ЄС може бути перевірене, якщо вони знаходяться поблизу критичних об'єктів. Загалом, іноземці можуть купувати нерухомість без обмежень, а підприємства можуть здійснювати будь-яку легальну діяльність за умови дотримання обмежень у чутливих секторах [29].

У порівнянні з Чехією, Україна пропонує ряд переваг для іноземних інвесторів. По-перше, в Україні спрощено процедури реєстрації бізнесу та меншою є бюрократія порівняно з багатьма країнами ЄС, що може дозволити інвесторам швидше увійти на ринок. Крім того, в Україні значно дешевші витрати на працю, що приваблює інвестиції в сектори з високою потребою в робочій силі. Також варто відзначити природні ресурси та потенціал аграрного

сектору, що надає можливість інвестувати в сільське господарство та енергетику. Проте існуючі ризики, пов'язані з безпекою через військову агресію, значно знижують інвестиційну привабливість країни.

Чехія має стабільний інвестиційний клімат завдяки прозорому регулюванню, інтеграції в європейські ринки та підтримці конкурентного середовища, але законодавчі бар'єри у стратегічних секторах можуть ускладнювати залучення іноземних інвесторів, детальніше розглянуто в додатку Д.

Деталізацію правового режиму підтримки інвестиційної діяльності в Чехії зазначено у додатку В.

В Україні ситуація з захистом іноземних інвестицій дещо інша. Україна також є учасником Конвенції ICSID та має угоди з різними країнами щодо захисту інвестицій, але існують питання щодо ефективності арбітражу через проблеми в судовій системі та невизначеності щодо виконання рішень. Україна не має такого ж рівня стабільності, як Чехія, і існують випадки, коли іноземні інвестори не отримують належної компенсації або стикаються з труднощами в процесах захисту своїх прав через місцеву судову систему, яка може бути повільною або неефективною.

В Україні, так само як і в Чехії, існує кримінальна відповідальність за корупцію з максимальним покаранням – строком позбавлення волі на 12 років, штрафом, конфіскацією майна та заборобою обіймати деякі посади. Основними проблемами української корупції є: недостатня ефективність правоохоронних органів, затягування судових процесів та сильний вплив на судову систему з боку політичних сил і олігархів.

Порівняно з Чехією, де активно діє законодавство щодо прозорості у державних закупівлях та публікації контрактів, в Україні система закупівель залишається недостатньо прозорою, і хоча були досягнуті певні успіхи у створенні електронної системи Prozorro, існують виклики в ефективності на місцевому рівні та в боротьбі з корупцією в державних компаніях.

Попри існування антикорупційних установ, таких як НАБУ, рівень корупції залишається досить помітним в різних структурах, на різних рівнях та в різних об'ємах.

Ризик політичного насильства в Чехії надзвичайно низький. Дві історичні політичні зміни – Оксамитова революція, яка поклала кінець комуністичній епосі в 1989 році, і поділ Чехословаччини на Чехію та Словаччину в 1993 році – відбулися без людських втрат чи значного насильства. Політичні інститути, що лежать в основі парламентської демократії, загалом функціонують нормально. Вибори призвели до впорядкованої та мирної зміни уряду [29].

Отже, Україна в порівнянні з Чехією та Румунією має суттєві відмінності в економічних показниках, правовому регулюванні та потенціалі (табл. 2.1). Велика кількість ресурсів та вдале географічне положення роблять Україну цікавою для потенційних інвесторів. Дешева робоча сила та кваліфіковані кадри можуть зацікавити інвесторів з аграрного сектору, промислового чи ІТ. Рівень освіти в Україні залишається високим, що робить її конкурентоспроможною для високотехнологічних галузей. Варто враховувати і майбутнє членство в ЄС, що відкриває доступ до єдиного ринку, полегшує торгівлю та сприяє залученню інвестицій. Гармонізація законодавства з європейськими стандартами створює сприятливі умови для бізнесу, зокрема для малих і середніх підприємств.

Втім Україна зіткнулася з неабиякими труднощами, найбільшим з яких є війна та геополітичні ризики. Триваюча російська агресія створює високу невизначеність для інвесторів. Зруйнована інфраструктура, ризики втрати активів і нестабільна безпекова ситуація є головними стримуючими факторами. Інвесторам доводиться враховувати цей ризик навіть у відносно безпечних регіонах, довгострокове планування ускладнене.

Корупція та низька довіра до судової системи є другим по значущості негативним фактором впливу на інвестиційну привабливість країни. Хоча Україна впроваджує антикорупційні реформи, слабкі інституції та неререформована судова система продовжують відлякувати міжнародних

інвесторів. Порівняно з Чехією та Румунією, рівень прозорості та ефективності правового регулювання в Україні залишається низьким. Як вже зазначалося, у 2024 році Україна отримала 35 балів відповідно до Індексу сприйняття корупції, Румунія – 46, Чехія – 57.

Таблиця 2.1

Порівняльна оцінка інвестиційної привабливості України, Чехії та Румунії
(створено автором на основі [23; 27;29])

Характеристики	Україна	Румунія	Чехія
Основні податки	ПДВ – 20%, податок на прибуток – 18%, ПДФО – 18%	ПДВ – 19%, податок на прибуток – 16%, ПДФО – 10%	ПДВ – 21%, податок на прибуток – 19%, ПДФО – 15%
Правовий режим	Часті зміни законодавства, незавершена судова реформа	Європейське право, стабільна система правового регулювання	Європейське право, надійна судова система
Корупція	Високий рівень, впроваджуються антикорупційні реформи	Нижчий рівень порівняно з Україною, але присутність корупційних проблем	Низький рівень, ефективна антикорупційна політика
Географічне положення	Близькість до ЄС, основні транзитні шляхи	Сусідство з Україною, зручна логістика до Центральної Європи	Центральне розташування в Європі, вигідна логістика
Політично-безпекове становище	Війна з росією, нестабільність	Стабільне, безпекові гарантії як члена НАТО	Стабільне, безпекові гарантії як члена НАТО
Належність до союзів	Асоційоване членство в ЄС, договір про зону вільної торгівлі	Членство в ЄС та НАТО	Членство в ЄС, НАТО і в Шенгенській зоні

Україна також потребує розвитку інфраструктури та логістичних мереж. Застаріла та частково зруйнована логістична та енергетична інфраструктура вимагає значних капіталовкладень для модернізації і відновлення. Відсутність якісних транспортних мереж обмежує доступ інвесторів до ринків ЄС. Хоча Україні і вдалось створити «Морський коридор», пересування Чорним морем все ще небезпечне через діяльність російських військ.

Чехія як приклад стабільності та прозорості пропонує високий рівень економічної стабільності, розвинену інфраструктуру та прозорі регуляторні рамки. Стратегічне розташування в серці Європи дозволяє ефективно інтегруватися у глобальні виробничі ланцюги, але виходу до моря країна не має. Румунія як конкурент з помірними витратами пропонує нижчі витрати на робочу силу, ніж Чехія, та вигоди від членства в ЄС. Її стабільна політична система та прозоре регулювання сприяють залученню ПІІ.

Таким чином, на нашу думку, Україна має неабиякі перспективи в покращенні своєї інвестиційної привабливості. Першим кроком для цього є перемога у війні, після чого потрібно відновити критичну та іншу інфраструктуру. Паралельно з відновленням або навіть до його початку потрібно забезпечити прозорість регуляторних процедур для залучення більшої кількості іноземного капіталу. Після стабілізації безпекової ситуації та набуття статусу члена ЄС Україна потенційно може стати новим центром європейського виробництва. Перш за все ПІІ потенційно можуть бути залученими до аграрного сектору та енергетики, зокрема джерел відновлювальної енергії.

2.2. Характеристика інвестиційної привабливості Миколаївської області

Для практичного дослідження інвестиційної привабливості регіону нами була обрана Миколаївська область, котра знаходиться в південній частині України. Розташована в межах Причорноморської низовини, вона межує з Одеською, Кіровоградською, Дніпропетровською та Херсонською областями,

південна частина області омивається Чорним морем. Загальна площа області дорівнює приблизно 24,6 тис. км² [31].

Адміністративний поділ області представлений у вигляді чотирьох районів, 52-х територіальних громад, 911-х населених пунктів. Адміністративний центр – м. Миколаїв, площа дорівнює приблизно 252,8 км² (1,1% від загальної площі області) [32].

Щодо населення області, то точних даних за 2024 рік знайти не вдалося, проте станом на 1 лютого 2022 року чисельність населення Миколаївської області становила 1 090 492 особи [31]. Повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року призвело до демографічних змін в регіоні. Зі слів міського голови м. Миколаєва Олександра Сенкевича, станом на травень 2024 року в обласному центрі проживало близько 430 тисяч осіб, що наближається до довоєнного рівня [33].

Прийнятні кліматичні умови, багата історія та географічне розташування обумовлюють потужний туристичний потенціал регіону. Південь області, який омивається Чорним морем, також налічує дев'ять лиманів, найбільшими з яких є: Дніпро-Бузький, Бузький, Тилігульський та Березанський. Кількість річок в області складає 120, найбільшими з них є: Південний Буг, Інгул та Інгулець [34].

На узбережжі Чорного моря знаходиться декілька курортів, з яких можна виокремити: Коблеве, Очаків, Рибаківка, Чорноморка, Кінбурнська та Чорноморська коси.

До 2022 року туристична галузь Миколаївської області демонструвала значний потік відвідувачів, особливо на морські курорти та природні зони. У 2021 році область відвідало близько 2,3 млн туристів. Основними туристичними напрямками були Чорноморське узбережжя (зокрема Коблеве та Очаків), Кінбурнська коса та Тилігульський лиман. Згідно з даними, основна частина туристів приїжджала з інших регіонів України, що підтверджено інформацією мобільних операторів [35].

На території області залягають такі корисні копалини, як: буре вугілля, торф, титано-цирконієві руди, молибденіт, уран, керамічна сировина, каолін,

будівельний та декоративно-облицювальний камені, опал-кристоболітова сировина, будівельні піски, карбонатні породи, керамзитова сировина, цегельно-черепична сировина, мінеральні та радонові води, срібло та золото невеликих кількостях [36].

Клімат в області помірно-континентальний, впродовж року переважають сонячні дні, літо спекотне та вітряне, найтепліший місяць – липень, найхолодніший місяць – січень, велика кількість опадів в зимовий період не характерна для регіону, найбільша кількість опадів випадає влітку, найчастіше зливами [31]. Завдяки такому клімату регіон має непоганий потенціал для розвитку «зеленої енергетики». У 2023 році в Миколаївській області вироблялося 13% сонячної енергії та 15,5% вітрової [37].

В контексті розгляду інвестиційної привабливості Миколаївщини варто розглянути і ступінь інтегрованості в логістичні шляхи. Звичайно, якщо в області є доступ до моря, у неї будуть і морські порти, а саме: Дніпро-Бузький морський торговельний порт, Миколаївський морський порт, морський спеціалізований порт Ніка-Тера та спеціалізований морський порт «Ольвія». Також на території м. Миколаєва присутній один річковий порт. Проте, станом на 2024 рік діяльність цих портів призупинена через безпекову ситуацію, спричинену російською агресією, але варто зазначити, що порти технічно готові до роботи.

Наявний в області також аеропорт, довжина злітної смуги якого 2555 м, пропускна здатність пасажирського терміналу становить 45 літаків на день, вантажний термінал має площу 720 м². У 2022 році аеропорт зазнав значних руйнувань через російські обстріли, інфраструктура летовища, включаючи термінал і злітно-посадкову смугу, фактично знищена. Для відновлення аеропорту потрібні значні інвестиції та за словами голови Миколаївської обласної військової адміністрації Віталія Кіма відновлення почнеться після закінчення війни [38].

Також через область проходять три міжнародні автомобільні транспортні коридори: Євразійський (м-14), Чорноморська економічна співдружність (м-14) та Балтійське море – Чорне море (Н-24) [37].

Варто відзначити і агропромисловий комплекс регіону. Земельний фонд Миколаївщини, до початку бойових дій, характеризувався високим ступенем освоєння, тобто загальна площа сільськогосподарських угідь становила близько 5% площ України (2,0 млн га), з яких 84,7% – це рілля (1,7 млн га) [39].

В регіоні добре розвинуте виноградарство, станом на 2023 рік в області налічувалося близько 5700 виноградників [37]. Також в регіоні активно прогресує тваринництво та аквакультура (розведення ракоподібних та молюсків).

На 2023 рік в регіоні налічувалося 175 підприємств переробної промисловості, які мають значні частки в загальному виробництві по Україні. На Миколаївщині в 2023 році виготовили 48% сумішей соків овочевих та фруктових, 52% консервованої томатної пасти, 32% молока та вершків згущених, 19,5% сирів свіжих неферментованих і 14,3% соняшникової олії нерафінованої.

Значну частку Миколаївська область має і в виготовленні вина (2725 000 дал/рік), вермуту (1260 000 дал/рік) та коньяків (1225 000 дал/рік). Вісім підприємств загальною потужністю перероблення винограду за сезон становить 95,00 тис. т [37].

Оскільки історично регіон пов'язаний з морською та річковою діяльністю, найбільші реалізовані на Миколаївщині інвестиційні проєкти з нею відповідно і пов'язані, тобто це проєкти з перевантаження продукції на водний транспорт та її експорт. Як було зазначено вище, в переліку наявні і проєкти з «зеленої енергетики», адже регіон досить сумісний з такою галуззю підприємств.

Інформацію щодо міжнародних інвестиційних проєктів, які впроваджуються на Миколаївщині, представлено на рис. 2.4.

Ресурси регіону значно більші, ніж вже задіяні, тому Миколаївська обласна державна адміністрація визначила деякі найбільш перспективні напрямки інвестування [37]:

– розвиток аквакультури регіону: виробництво ракоподібних і молюсків;

- будівництво та оновлення тваринних комплексів;
- переробна галузь: виробництво крафтових вин та сирів;
- будівництво, реконструкція та відновлення зрошувальних систем регіону;
- розбудова інфраструктури овоче-, плодосховищ та цехів з переробки овочів і фруктів.

Рис. 2.4. Найбільші міжнародні інвестиційні проєкти на Миколаївщині [36]

Провівши аналіз інвестиційної привабливості Миколаївської області, можна зазначити, що вона має неабиякий потенціал, сформований різними факторами. Географічне розташування відіграє важливу роль у діяльності області, завдяки йому вона має неабияку важливість в логістичному ланцюзі та потужний потенціал для розвитку туризму.

Кліматичні умови, на нашу думку, мають найбільш вагомую частку у формуванні потенціалу регіону, адже завдяки ним стає можливим розвиток туризму та галузі «зеленої енергетики». Наростаюча світова тенденція переходу на відновлювальні джерела енергії та турботи про екологію відіграє важливу роль у залученні інвестицій в регіон після відновлення критичної інфраструктури та забезпечення безпеки і стабільності регіону після закінчення війни. Велика частка сільськогосподарських угідь потребує

відновлення, адже після бойових дій величезна кількість території стала «забруднена» вибухонебезпечними пристроями. Хоча і гуманітарні організації, і держава розмінуюють територію, проте процес буде йти ще довгий час, тому інколи цивільні люди долучаються до процесу розмінування самотійно попри загрозу життю.

Розробка корисних копалин є ще одним перспективним напрямком для інвесторів, хоча ця галузь вимагає значних капіталовкладень та вдосконалення інфраструктури.

Співпраця Миколаївської області з Данією, морською державою, в майбутньому можливо також допоможе відновити історично важливу, але занепавшу, галузь для регіону – суднобудування. Проте, найціннішим активом регіону залишається людський капітал, здатний забезпечити сталий розвиток та інновації. Саме поєднання природних, економічних і соціальних факторів створює передумови для відновлення та довгострокового зростання Миколаївської області після стабілізації ситуації в країні.

2.3. Стан та проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України та Миколаївської області зокрема

ПП є ключовим джерелом капіталу у відновленні країни після війни. Завдяки ним створюються нові та розширюються вже існуючі підприємства, вони сприяють модернізації виробництва, впровадженню нових технологій та створенню нових робочих місць, що є критичними для стимулювання економічного зростання. Нав'язана росією війна суттєво посилила ризики для інвесторів, включаючи питання безпеки, правових гарантій і стабільності фінансової системи. Аналіз цих проблем дозволяє визначити, які заходи потрібно вжити для їх вирішення. Саме через війну Україна втратила значну кількість економічних активів, а деяка їх кількість взагалі була знищеною.

Використання позик для фінансування воєнних та відновлювальних витрат призвело до зростання державного боргу, який потребує обслуговування. Залучення ПП є більш стійким джерелом фінансування, яке

може сприяти розвитку соціальних проєктів та загальному зростанню економіки.

Розглянемо ПІІ в Україну за період 2022-2024 років, поквартально (табл. 2.1 та рис. 2.5).

Таблиця 2.1

ПІІ в Україну та Миколаївську область в період 2022-2024 років [17; 42]

ПІІ, млн дол. США	2022 I	2022 II	2022 III	2022 IV	2023 I	2023 II	2023 III	2023 IV	2024 I	2024 II	2024 III	2024 IV
в Україну	-711,3	468,4	456,1	318,4	1180,8	1286,7	1626,5	389,5	1838	1122	156	213
в Миколаївську область	139,3	-8,8	-59,2	-87,6	-14,0	-8,5	-5,4	-5,0	-6,3	-1,4	16,3	5,4

За даними з табл. 2.1 видно, що з початком війни відбувся значний відтік інвестицій, особливо в першому кварталі 2022 року (-711,3 млн дол. США). Причиною такого відтоку була спричинена повномасштабним вторгненням росії невизначеність та ризики, які вона створювала. Інвестори масово виводили капітал через загрозу руйнування інфраструктури, політичну та економічну нестабільність, а також невизначеність щодо тривалості конфлікту. Також значна частина підприємств у зонах бойових дій припинила діяльність, що вплинуло на показники інвестиційної привабливості.

Починаючи з другого кварталу 2022 року, рівень інвестицій почав поступово зростати. Ріст став можливим завдяки стабілізації ситуації в окремих регіонах, впровадженню заходів економічної підтримки з боку уряду та міжнародної спільноти, а також фінансовій допомозі Україні у формі грантів і позик. У 2023 році, зокрема в I кварталі, ПІІ перевищили 1 млрд дол. США, що свідчить про відновлення довіри до країни та уряду. Інвестори також почали активно реагувати на можливості, пов'язані з майбутньою відбудовою України.

Найбільших втрат зазнали сектори торгівлі (450,5 млрд дол. США), промисловості з будівництвом та послугами (410 млрд дол. США), сільське господарство (83,1 млрд дол. США). Великих втрат також зазнали енергетика і транспорт (43,1 млрд та 38,8 млрд дол. США, відповідно) [43].

ПРЯМІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ

(млн дол. США)

— ПІІ в Україні — ПІІ в Миколаївську область

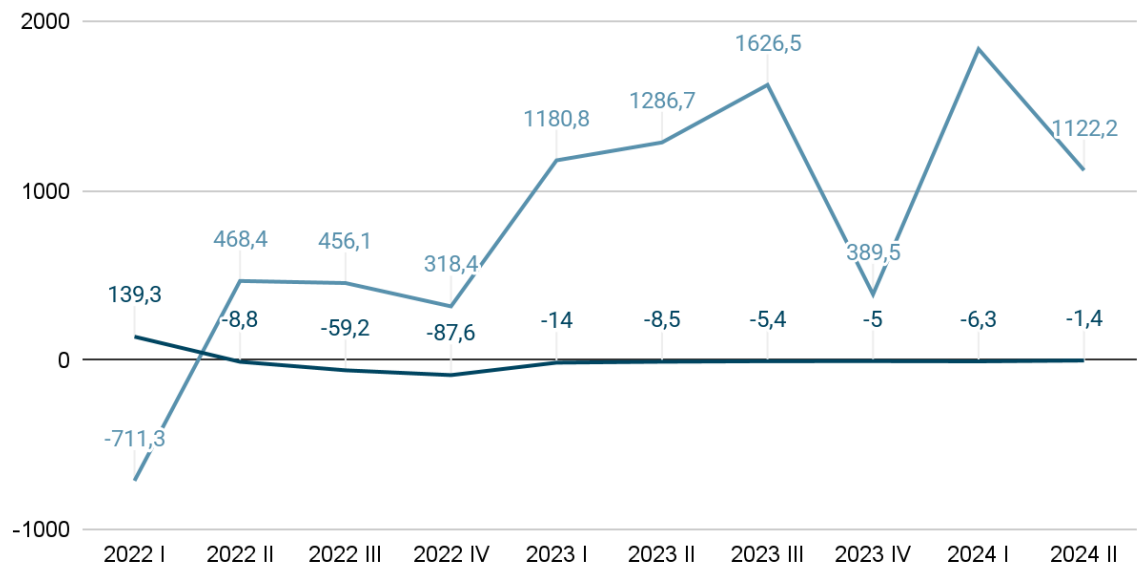

Рис. 2.5. ПІІ в Україну та Миколаївську область в період 2022-2024 років
(створено автором на основі [42])

Попри значні втрати, українська економіка змогла адаптуватися та продовжила функціонувати, звичайно різні сектори зазнали різних змін. Зважаючи на те, що найціннішим ресурсом є людський капітал, підприємства почали шукати шляхи для убезпечення персоналу та створення комфортних умов праці для них, тобто перенесення своїх працівників в більш безпечні регіони країни або за кордон, особливо актуально це було для ІТ-бізнесу. Логістика зазнала суттєвих змін через блокаду портів, але інвестиції у альтернативні маршрути (наприклад, залізницю) залишалися актуальними.

Всі руйнування, спричинені бойовими діями, відкрили нові перспективи для інвесторів, сільське господарство та енергетика зазнали значних втрат через мінування земель та руйнацію об'єктів енергетичної інфраструктури,

будівництво та відновлення стали перспективними напрямками для інвесторів, оскільки почали з'являтися проєкти реконструкції.

Щодо Миколаївської області, у 2022 році спостерігався значний відтік ПІІ в першому кварталі (+139,3 млн дол. США до -59,2 млн дол. США у третьому кварталі). Це відображає початковий шок від повномасштабного вторгнення росії. У 2023-2024 роках рівень інвестицій залишався негативним, що свідчить про обережність інвесторів через небезпеку для активів та нестабільність.

Основною проблемою залучення ПІІ в Миколаївську область є військова агресія росії та безпекові ризики. Миколаївська область є одним із регіонів, що зазнали безпосереднього впливу бойових дій. Це створює прямі загрози для активів інвесторів та їхніх працівників. Знищена інфраструктура і теперішня близькість до лінії фронту ускладнює економічну діяльність. Значні площі сільськогосподарських угідь заміновано, що унеможлиблює нормальну діяльність у цих секторах.

Блокада українських портів в м. Миколаєві позбавила регіон головного інструменту для зовнішньоторговельної діяльності. Це особливо вдарило по сільськогосподарській, металургійній та транспортній галузях.

Для детальної оцінки регіону, в який плануються інвестиції, потрібні чіткі дані, проте військовий стан обмежує доступ до детальної інформації про економічний стан регіонів, що заважає інвесторам приймати рішення. До того ж більшість ресурсів та фінансів держави перенаправлено на оборону, а не на стимулювання економіки чи інвестиційної діяльності.

Крім безпекових факторів інвестиційну діяльність також стримують і корупційні. Іноземні інвестори часто зсилаються на підкупність правоохоронних органів та зловживання їх процесуальними правами. Основні проблеми включають тиск на бізнес у вигляді обшуків, блокування роботи підприємств через кримінальні провадження та неправомірне вилучення активів.

У 2023 році було зафіксовано 360 випадків рейдерства, кількість справ зросла втричі в порівнянні з 2022 роком, проте це все ще менше ніж у 2021

році на 1,6 разів. За статтями про рейдерство до суду надходить 16,8% справ. Але у 80% відкритих у 2023 році справ рішення прийняте не було. Більшість справ, майже 245 (68%), було відкрито через підробку документів, проте до судового розгляду надійшло лише 55 за статтею 205-1 ККУ. 17% справ було відкрито за фактами протидії законній господарській діяльності (ст. 206 ККУ) – це 62 кримінальних провадження. З них до суду не дійшло жодного провадження. Найменше справ, пов’язаних з рейдерством, – 15% – стосуються протиправного заволодіння майном підприємств (ст. 206-2 ККУ). З 56 кримінальних справ торік до суду надійшло лише 6 [44].

Такі прецеденти відлякують інвесторів, які очікують стабільності, прозорості та захисту прав власності. Ефективне реформування та їх забезпечення прозорої взаємодії з бізнесом та владою є обов’язковими для покращення інвестиційного клімату в Україні.

На нашу думку, також велику роль відіграє образ України, який сформовано у світовій спільноті. В регіоні Східної Європи, де історично існували проблеми з корупцією та слабкою правовою системою, зміни можуть сприйматися із запізненням. Навіть у випадку впровадження реформ чи поліпшення інфраструктури, інвестори можуть продовжувати уникати вкладень через невідповідність між реальним станом справ і їхнім особистим сприйняттям регіону. Збільшення медійності регіону завдяки висвітленню позитивних кейсів, що демонструють успішний досвід іноземних та українських підприємців та створення прозорої системи ведення бізнесу, можуть суттєво покращити сприйняття регіону. Наприклад, поширення інформації про запуск нових підприємств, відновлення інфраструктури, експортний потенціал Миколаївщини у джерелах, звідки беруть інформацію потенційні інвестори, може сприяти формуванню більш позитивного інвестиційного іміджу.

Отже, у межах проведеного дослідження було проаналізовано динаміку залучення ПІІ в Україну загалом та конкретно в Миколаївську область за умов повномасштабної війни. Встановлено, що повномасштабне вторгнення у 2022 році спричинило різке скорочення інвестиційного потоку через високі ризики,

пов'язані з безпековою ситуацією, економічною нестабільністю та руйнуванням інфраструктури. Проте вже у 2023 році спостерігалася поступова стабілізація інвесторських настроїв, що стало можливим завдяки підтримці міжнародної спільноти, адаптації економіки та зростаючим очікуванням на повоєнну відбудову країни. Залучення ПІІ в умовах відбудови має стати ключовим інструментом економічного зростання, тому важливо не лише створити належні умови для інвесторів, а й ефективно комунікувати їхнє існування у міжнародному просторі.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ, ЗОКРЕМА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Стратегія залучення іноземних інвестицій в українські регіони у повоєнний період

Як було зазначено в попередніх підрозділах бакалаврської кваліфікаційної роботи, ПІІ є ключем до повоєнного відновлення та зростання української економіки. Їх залучення забезпечить відновлення інфраструктури, стимулює економічне відновлення та сформує нові робочі місця. Тому формування чіткої стратегії залучення іноземних інвестицій до української економіки є прямим завданням уряду та регіональних органів влади. Ця сама стратегія обов'язково повинна включати формування та підтримку позитивного іміджу як всієї країни, так і окремих регіонів. Успіх залучення інвестицій залежить від формування позитивного іміджу регіонів, задача яких, в першу чергу, продемонструвати стабільність, безпеку, прозорість та відповідність міжнародним стандартам у сфері правового захисту.

Насамперед перед формуванням чи розглядом стратегії залучення іноземних інвестицій, варто визначити якої їх кількості потребує українська економіка. Світовий банк оцінив потреби України на наступні 10 років для відбудови знищеної інфраструктури у 486 млрд дол. США, з них: житловий сектор – 17%, транспорт – 15%, торгівля і промисловість 14%, сільське господарство – 12%, енергетика – 10%, соціальний захист та забезпечення засобів існування – 9%, управління вибухонебезпечними предметами – 7% (рис. 3.1) [45].

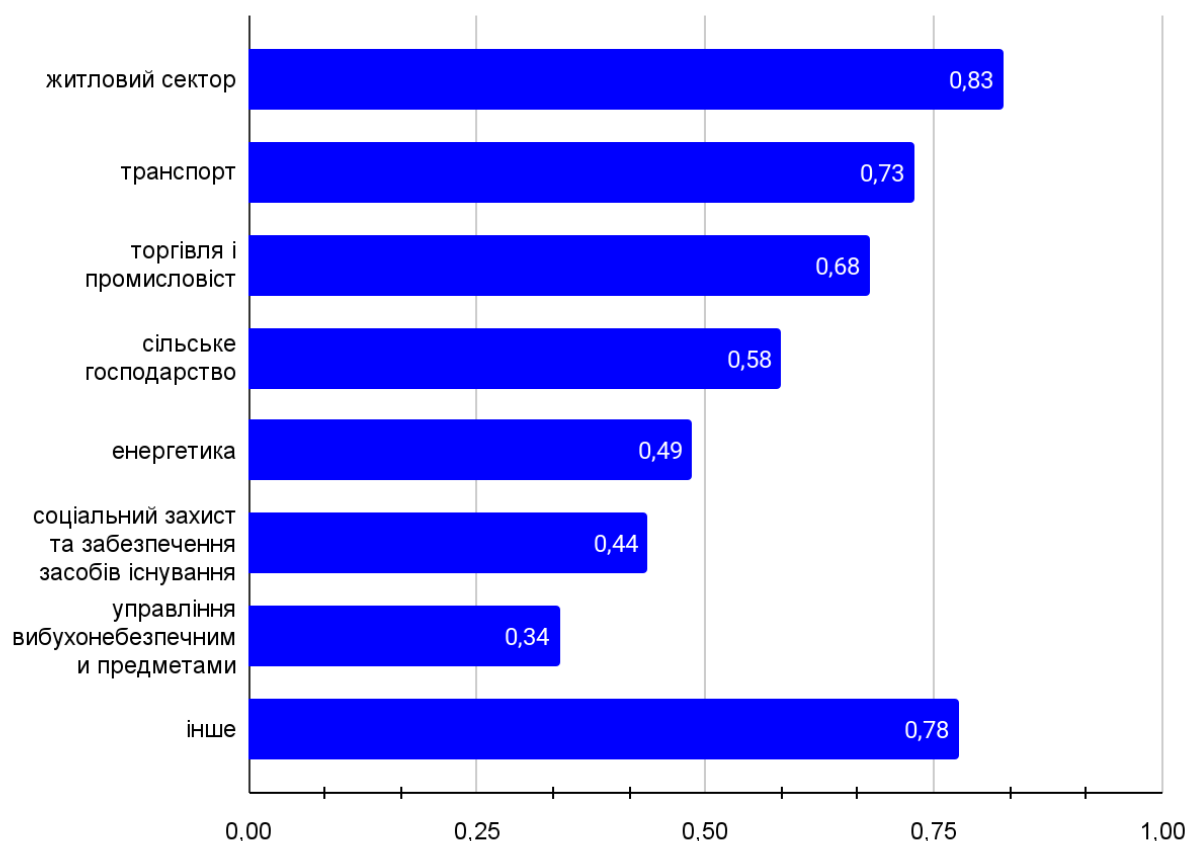

Рис. 3.1. Потреби секторів економіки для відновлення, млрд дол. США
(складено автором на основі [45])

Другим етапом у формуванні стратегії залучення інвестицій (див. рис. 3.2) є формування сприятливого інвестиційного клімату, який допоможе залучити інвесторів через покращення рівня правової захищеності інвесторів та оптимізацію регуляторного середовища. Ключовим елементом в цьому є захист інвестицій, який забезпечує як захист іноземних інвестицій, так і інтересів держави. У контексті повоєнного відновлення український уряд вже працює над покращенням інвестиційного клімату, що включає наступні заходи:

1. Покращення правової захищеності інвестицій через залучення правоохоронних органів та забезпечення відповідної законодавчої бази щодо захисту інвесторів. Задля покращення взаємодії з державними органами, було створено компанію UkraineInvest.

2. Отримання міжнародної фінансової допомоги для підтримання стабільності національної валюти та резервів.
3. Забезпечення робочих місць в критично важливих секторах економіки.
4. Модернізація промислових підприємств та розвиток ІТ-структур.
5. Створення сприятливих умов для інвесторів завдяки оптимізації податкової політики.
6. Уніфікація облікової політики з політикою ЄС.

Окремою умовою для забезпечення сприятливого інвестиційного середовища є прозорість, тобто впровадження незалежного громадського контролю та забезпечення свободи ЗМІ. Прозорість є базою для формування довіри між інвесторами та державою [46].

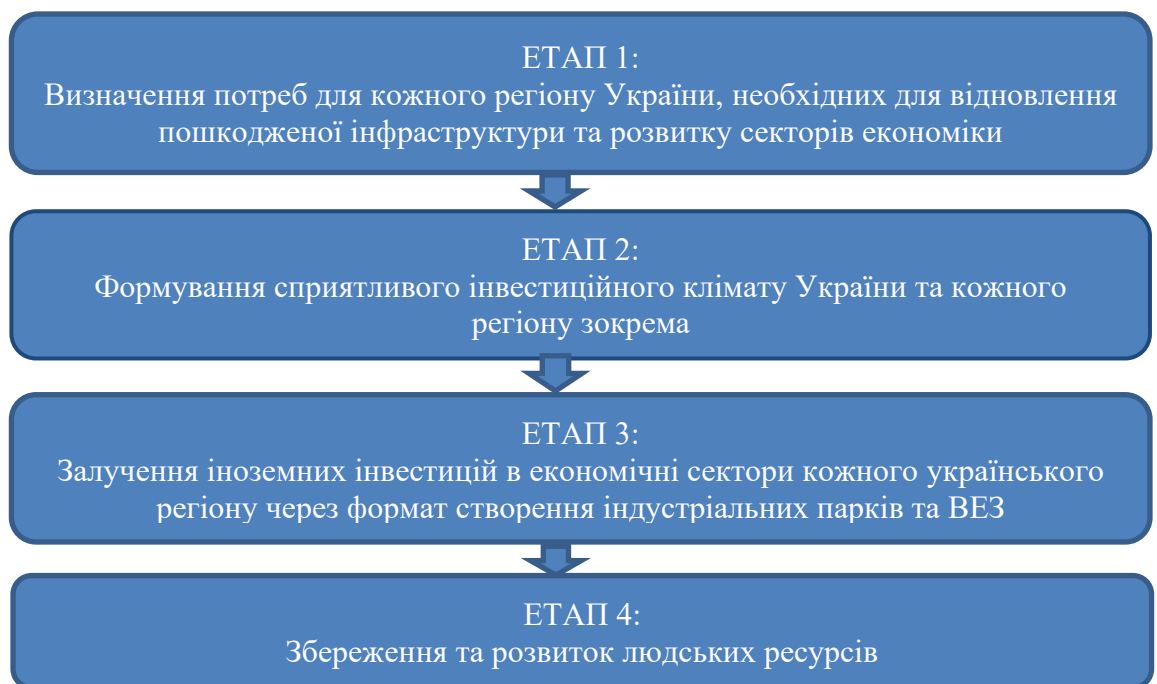

Рис. 3.2. Етапи стратегії залучення іноземних інвестицій в українські регіони у повоєнний період (розроблено автором)

Третім етапом після визначення потреб і формування відповідного, сприятливого інвестиційного середовища є етап безпосереднього залучення інвестицій у потрібні сектори. Беручи до уваги, що після завершення війни Україні буде гарантовано безпеку, то найважливішим після неї є відновлення критичної інфраструктури. Варто зазначити, що під поняттям «критична

інфраструктура» розуміються установи, підприємства та структури, які забезпечують нормальні умови функціонування економіки та існування суспільства.

У випадку України найбільш важливою частиною критичної інфраструктури є відновлення систем енерго- та водопостачання, транспортної інфраструктури, закладів охорони здоров'я та освіти, будівництво житла для тих, хто його втратив внаслідок бойових дій. Відновлення у цьому плані триває постійно, оскільки таким чином забезпечуються базові умови існування людей, тому навіть при його пошкодженні в районах бойових дій, повернення в робочий стан відбувається в найкоротші терміни. Повне відновлення критичної інфраструктури можливе лише після завершення війни. За словами Ентоні Блінкена, країни G7+ вже зібрали понад 4 млрд дол. США для відновлення енергетичної інфраструктури України [47]. І як вже зазначалося в попередніх розділах бакалаврської кваліфікаційної роботи, Україна і Миколаївська область в тому числі має значний потенціал для впровадження «зеленої енергетики», тенденція до якої наразі зберігається на високому рівні в розвинутих країнах.

Забезпечення нормальної роботи критичної інфраструктури важливе не лише для населення, а й для інвесторів. Адже функціонування підприємств не можливе без забезпечення їх електроенергією та водопостачанням.

Після відновлення критичної інфраструктури до робочого рівня настає етап залучення інвестицій до туристичного та промислового секторів. Їх розвиток відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого економічного зростання та у формуванні нового, позитивного міжнародного іміджу українських регіонів. Промисловість сприяє розширенню експорту товарів з високою доданою вартістю, модернізації технологій, створенню робочих місць і розширенню експортного потенціалу. Туризм, у свою чергу, швидко генерує дохід, стимулює розвиток суміжних галузей і привертає увагу до культурного й природного багатства України, формуючи позитивний імідж регіонів на світовій арені. Ці два напрями доповнюють один одного,

створюючи основу для довгострокового економічного та соціального відновлення.

Задля залучення ПП в промисловість та туризм потрібно збільшити кількість індустріальних парків та вільних економічних зон (ВЕЗ). Їх створення повинно бути включене в формуванні сприятливого інвестиційного середовища у попередніх етапах. У повоєнний період вони допоможуть швидко залучити інвесторів завдяки готовій інфраструктурі, податковим пільгам і спрощеним умовам ведення бізнесу. Індустріальні парки та ВЕЗ сприяють розвитку стратегічних галузей, промисловості, агропереробки та логістики, що є критичними для відновлення України, а також створюють нові робочі місця, підвищуючи добробут місцевого населення.

Індустріальні парки – це спеціально організовані промислові зони з відповідною інфраструктурою, де підприємства отримують простий доступ до енергоресурсів, транспортних вузлів і комунальних послуг. Основними цілями створення індустріальних парків є зниження витрат для бізнесу, підтримка інновацій, стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва, а також підвищення конкурентоспроможності регіонів. Ефективне використання таких парків може залучити високотехнологічні виробництва, які забезпечують модернізацію економіки. Проте їх створення і організація потребує значних інвестицій та дотримання прозорості відповідно.

Вже у листопаді 2024 року три індустріальні парки отримали фінансування за державною програмою стимулювання їх розвитку. Загалом було виділено 269,3 млн грн на розвиток інфраструктури. Коростенський індустріальний парк (Житомирщина) – 83,6 млн грн на будівництво дороги; Вінницький індустріальний парк – 115,9 млн грн на створення внутрішніх проїздів; Ковель Порто (Волинь) – 69,8 млн грн на реконструкцію залізничної колії. Державна програма передбачає до 150 млн грн для будівництва інфраструктури індустріальних парків, покриваючи до 50% витрат (до 80% для деокупованих територій). Кошти надходять на ескроу-рахунки та можуть використовуватись лише для проєктів, передбачених документацією. Окремо програма включає компенсацію до 50% вартості підключення до

електромереж, що зменшує витрати бізнесу та підвищує привабливість парків. Банки-партнери, як-от Укресімбанк, Ощадбанк і Укргазбанк, забезпечують вигідне фінансування для підприємств, сприяючи залученню інвестицій та розвитку промислових зон [48].

Під час конференції «Миколаїв – місто на хвилі» було представлено проєкт Миколаївського індустріального парку. Він має займати 1 855 428 м², з яких 181,045 м² – це центри консолідації та логістичні центри, 264,430 м² - це територія відведена промисловим підприємствам, 88,800 м² відведено для оптового фермерського ринку і 69,640 м² заплановано під інноваційні центри, бізнес-інкубатори, готелі, шоуруми та заклади харчування [49].

Створення Миколаївського індустріального парку (рис. 3.3) поділено на етапи [49]:

1. Перша фаза (логістичний центр, інноваційний центр, бізнес-інкубатори, готелі, заклади харчування, індустріальні зони та оптовий фермерських ринок).

2. Друга фаза (розширення логістичного центру та промислових підприємств, розбудова додаткового транспортного шляху від Херсонського шосе та створення поля з сонячними панелями).

3. Третя фаза (нова залізнична станція, центр консолідації, розширення поля з сонячними панелями).

На нашу думку, симбіоз індустріального парку та ВЕЗ однозначно привернув би увагу інвесторів. ВЕЗ – це території з особливим режимом оподаткування, митними пільгами та регуляторними преференціями. Їх основними цілями є залучення іноземного капіталу, стимулювання експорту та розвиток промисловості. Створення ВЕЗ потребує законодавчого забезпечення прозорості їх діяльності, уникнення можливих зловживань пільгами та забезпечення інтеграції зон у загальну економіку. Вони здатні стати важливим фактором підвищення інвестиційної привабливості та інструментом для залучення стратегічних інвесторів.

INDUSTRIAL PARK - FUNCTIONAL PROGRAMME

ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ПАРК - ФУНКЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА

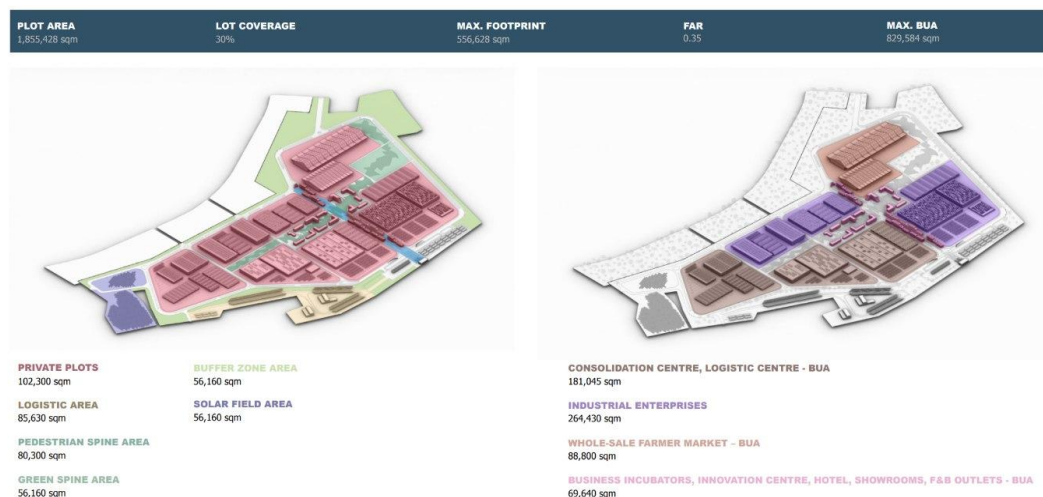

Рис. 3.3. Функціональна програма Миколаївського індустріального парку [49]

Станом на грудень 2024 року в Україні формально ВЕЗ не функціонують у їхньому класичному вигляді через скасування функціонування попередніх зон у 2005 році на підставі виявлення тенденцій їх низької ефективності і низки порушень. Проте ідея відновлення ВЕЗ обговорюється, оскільки вони можуть стати інструментом для стимулювання економіки у повоєнний період.

І останнім етапом у стратегії залучення іноземних інвестицій в українські регіони у повоєнний період є збереження та розвиток людських ресурсів. Старіння населення та посилені війною і без того масштабні еміграційні процеси створюють нестачу працездатного населення, утримання якого є критично важливим не лише для відновлення, а й для функціонування країни. Тимофій Мілованов зазначав, що у 2023 році чисельність працездатного населення скоротилась на 39,2% порівняно з 2021 роком – з 17,4 млн до 12,5 млн [50].

Експерти вказують на те, що Україні необхідно приваблювати 300 тис. іммігрантів щорічно для досягнення стабільного економічного росту. Такий показник можливий лише за наявності гідних та комфортних соціально-економічних умов в Україні [46].

3.2. Державні інструменти залучення інвестицій в економіку України

Державні інструменти залучення інвестицій відіграють ключову роль у формуванні сприятливого інвестиційного клімату та забезпеченні економічного зростання України. В умовах глобальної конкуренції за капітал, особливо у повоєнний період, держава повинна використовувати ефективні механізми стимулювання іноземних та внутрішніх інвестицій. Серед таких інструментів – фінансова підтримка інфраструктурних проєктів, податкові пільги, створення індустріальних парків та ВЕЗ, а також розробка програм для підтримки інноваційного бізнесу. Формування та реалізація чіткої державної стратегії із залучення інвестицій є необхідною умовою для відновлення критичної інфраструктури, розвитку регіонів і забезпечення стійкого економічного зростання країни. У цьому контексті Україна має врахувати успішний міжнародний досвід та адаптувати його до національних умов, зокрема для стимулювання капіталовкладень у перспективні сектори економіки.

На даний момент в Україні функціонує кілька державних інструментів залучення інвестицій, спрямованих на підтримку економіки та створення сприятливого середовища для іноземних інвесторів. На сайті Мінекономіки присутні наступні (рис. 3.4): комплексний підхід до підтримки інвесторів (Закон про «інвест-нянь»), нормативно-правова база у сфері державної підтримки для інвестиційних проєктів із значними інвестиціями та індустріальні парки в Україні [51].

Метою прийняття Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» було створення сприятливих умов для залучення значних інвестицій в економіку України, створення нових робочих місць, особливо в регіонах з високим рівнем безробіття та забезпечення умов для зростання конкурентоспроможності українських підприємств на світових ринках.

Законом передбачено надання підтримки для інвестиційних проєктів, які мають значні інвестиції. «Значні інвестиції» визначаються як інвестиції, що

перевищують 20 млн євро або еквівалент в інших валютах. Період впровадження такого проєкту не повинен перевищувати 5 років, також проєкт направлено на створення більше 80 робочих місць.

Сфери, яких стосується зазначений вище закон [52]:

- переробна промисловість (крім діяльності з виробництва та обігу тютюнових виробів, спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв);
- добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин (крім кам'яного та бурого вугілля, сирої нафти та природного газу);
- поводження з відходами;
- транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, логістика;
- освіта, наукова та науково-технічна діяльність;
- охорона здоров'я, мистецтво, культура, спорт;
- туризм та курортно-рекреаційна сфера.

Рис. 3.4. Державні інструменти залучення інвестицій в економіку України (розроблено автором на основі [51])

Для інвестиційних проєктів з великими інвестиціями закон передбачає низку заходів підтримки, серед яких: звільнення від податку на прибуток (підприємства можуть бути звільнені від сплати податку на прибуток на термін до 10 років, залежно від інвестиційної суми та створення нових робочих місць); звільнення від ввізного мита (товари, які використовуються в рамках

інвестиційного проєкту і не мають аналогів на внутрішньому ринку, можуть звільнятися від ввізного мита); інші пільги (можуть бути надані інші форми підтримки, такі як державні гарантії, забезпечення доступу до інфраструктури та зниження адміністративного тиску на інвесторів) [51].

Наступним інструментом залучення інвестицій є індустриальні парки. За даними Мінекономіки, наразі до Реєстру включено 97 індустриальних парків [52]. Як було зазначено в попередньому підрозділі бакалаврської кваліфікаційної роботи, головна мета цих парків – створення особливої інфраструктури, яка полегшує залучення інвестицій та сприяє створенню нових робочих місць.

До інструментів залучення інвестицій та створення сприятливого інвестиційного клімату можна віднести також законодавчу базу. Основну нормативно правову базу для залучення інвестицій в Україні складають [53]:

- Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні»;
- Податковий кодекс України (пункт 76 підрозділу 2, пункт 55 підрозділу 4 та пункту 11 підрозділу 6 розділу XX «Перехідні положення»);
- Митний кодекс України (підпункт 15 пункту 4 розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення»);
- Земельний кодекс України (статті 123 та 134);
- Закон України «Про оренду землі» (статті 8, 31 та 33);
- Закон України «Про державну експертизу землепорядної документації» (стаття 34);
- розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 №133-р «Про визначення уповноваженої установи на здійснення супроводу заявника та інвестора із значними інвестиціями у підготовці та реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями», яким визначено державну установу «Офіс із залучення та підтримки інвестицій» як уповноважену установу.

Серед наявних механізмів слід відзначити індустриальні парки, законодавчу підтримку великих інвесторів, програми компенсації витрат та

ініціативи на кшталт «інвест-нянь». Проте ці заходи є недостатніми для створення конкурентного середовища у глобальному масштабі.

Необхідно розширювати інструментарій через впровадження нових підходів, таких як створення ВЕЗ, які мають значний потенціал для залучення великих обсягів капіталу, та цифровізація взаємодії уряду з інвесторами. Такі платформи могли б спростити адміністративні процедури, зробити їх прозорішими та ефективнішими, що зменшить ризики для інвесторів. Зрештою, це підвищить інвестиційну привабливість регіонів і сприятиме економічному розвитку України в умовах післявоєнного відновлення.

3.3. Розвиток кластерного руху Миколаївщини

Кластерний рух – це стратегія економічного розвитку, яка направлена на створення локальних груп взаємопов'язаних компаній, наукових установ, організацій та інфраструктури, що співпрацюють між собою. Метою кластерів є підвищення конкурентоспроможності регіону та залучення іноземного капіталу. Тобто, кластери об'єднують підприємства однієї або кількох взаємопов'язаних галузей та сприяють обміну технологіями, ідеями та підвищенню кваліфікації персоналу, що робить регіон більш привабливим для інвесторів. Наявність кластерів свідчить про сильний економічний потенціал регіону. Кластери часто отримують підтримку від держави, наприклад, у вигляді податкових пільг чи інфраструктурних інвестицій.

Згідно світового досвіду головні кроки в напрямку розвитку кластерів в Україні вказано на рис. 3.5.

Наразі в Миколаєві існує Морський кластер України, ідея якого полягає в об'єднанні підприємств, пов'язаних з морською діяльністю. Основна мета проєкту полягає в об'єднанні юридичних осіб для сприяння розвитку морської економіки України, а також захисті їх прав та інтересів. Основним напрямком діяльності кластеру є формування економічного, технологічного та політичного середовища задля розвитку української морської економіки і підтримка глобальної інтеграції та зростання конкурентоспроможності членів морського кластеру на міжнародній арені [55].

Тобто створення такого кластеру пов'язане з історичною діяльністю міста – суднобудуванням та розвитком блакитної економіки в Чорноморському регіоні. Кластер доєднався до проєкту 4BIZ. «Розвиток блакитної економіки в Чорноморському регіоні шляхом започаткування структури бізнес-співробітництва в галузі рибальства та аквакультури, прибережного та морського туризму та морського транспорту – це проєкт, метою якого є розробка структури співпраці, що об'єднує зацікавлені сторони блакитної економіки в країнах Чорного моря для визначення та вирішення потреб у нарощуванні потенціалу на місцевому рівні для стимулювання інновацій, цифровізації та інвестицій у блакитну економіку Чорного моря з фокусом на рибальстві та аквакультурі, прибережному та морському туризмі, морському транспорті. Виявлення ключових гравців бізнесу та їх підтримка для стійкого зростання є однією з головних цілей нашої дослідницької діяльності» [56].

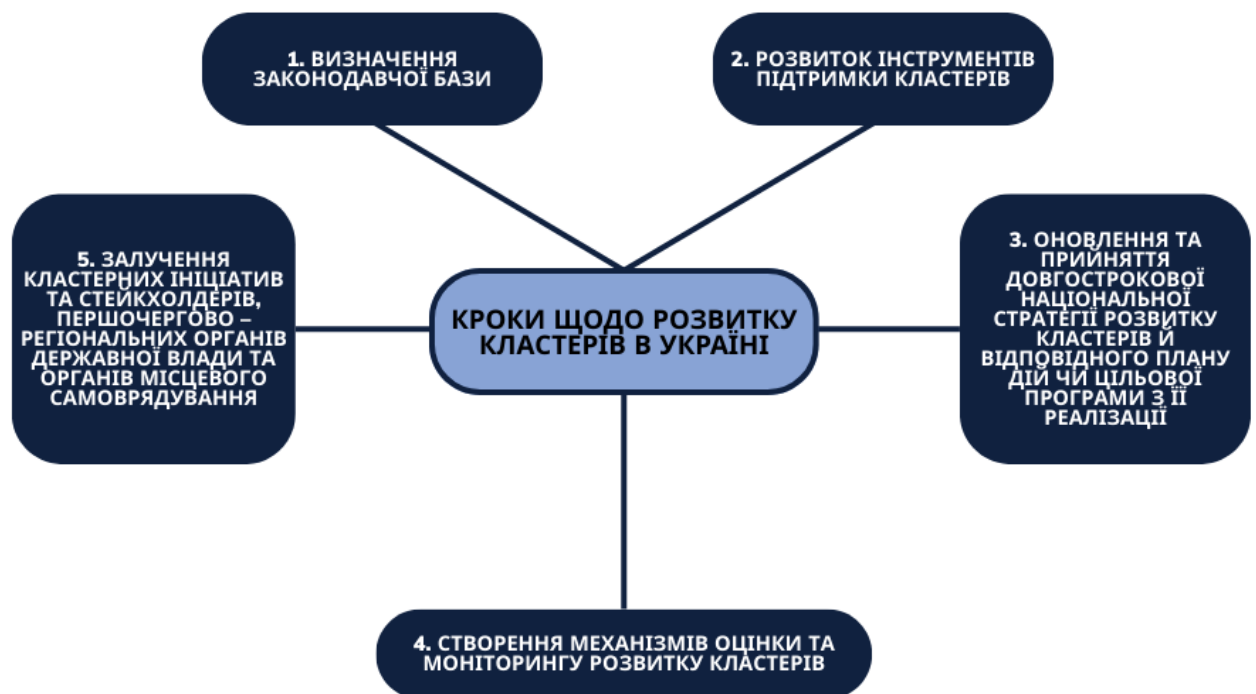

Рис. 3.5. Послідовність дій щодо розвитку кластерного руху в Україні
(створено автором на основі [54])

Під час війни на Миколаївщині було створено Миколаївський оборонний кластер, ціллю якого є збір коштів для розробки тренувального та іншого обладнання для військових.

Діє на Миколаївщині і Миколаївський ІТ-кластер, який станом на початок 2025 року об'єднує 47 учасників. Серед них 35 компаній, 5 навчальних закладів та 7 громадських організацій. До нових членів належать «DevShip» (спеціалізується на морських навігаційних системах) та «AgriTech Mykolaiv» (розробляє рішення для агросектору) [57].

Повоєнний потенціал в межах Миколаївської області мають і раніше утворені «чотири туристичні кластери, а саме: Первомайський (або Північно-Бугський), Вознесенський (або Побугський), Миколаївський (або Центральний) та Баштанський (або Східний); а також два під-кластери: Причорноморський (під-райони Березанський та Очаківський) і Миколаївський (в межах міста Миколаєва)» (див. рис. 3.6) [58].

Рис. 3.6. Інвестиційний потенціал кластерів на Миколаївщині
(розроблено автором)

Отже, розвиток кластерного руху на Миколаївщині може стати ефективним інструментом для залучення інвестицій, посилення міжнародної співпраці та відновлення економіки регіону. Але для досягнення цього необхідно активніше впроваджувати стратегії підтримки, сприяти навчанню учасників кластерів та забезпечувати якісну координацію на рівні держави й регіону. Особливу увагу варто приділити пошуку потенційних інвесторів та джерел фінансування.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження ми виконали завдання, визначені у бакалаврській кваліфікаційній роботі, та дійшли певних висновків, які полягають у наступному:

1. Дослідивши різні наукові підходи до термінів «інвестиційна привабливість регіонів» та «міжнародна інвестиційна діяльність», зазначено авторську позицію щодо цих дефініцій, а саме: 1) інвестиційна привабливість регіону – це здатність регіону до формування умов для залучення інвестицій, завдяки інвестиційному клімату, локальним особливостям ризиків, активності інвестиційної діяльності та відповідності до потреб інвесторів, яка сформована під впливом економічних, політичних, екологічних та соціальних чинників в країні та змінюється відповідно до внутрішніх чи зовнішніх умов; 2) міжнародна інвестиційна привабливість регіону – це здатність регіону до формування умов для залучення іноземних інвестицій, завдяки характеристикам, що вже були описані вище, та відповідності до потреб іноземних інвесторів.

2. Окреслено фактори, що формують міжнародну інвестиційну привабливість регіонів. До них віднесено: інвестиційний потенціал, інвестиційний ризик та інвестиційну активність. Доведено, що саме інвестиційна активність відображає масштаби та склад інвестицій в економіку регіону. Вона охоплює концентрацію та розподіл інвестиційних ресурсів, розвиток прямих і портфельних вкладень, а також рівень освоєння виробничих потужностей. При цьому вибір конкретних факторів при аналізі залежить від пріоритетів інвестора, особливостей проєкту, який планується реалізувати в регіоні, та від власного підходу до аналізу експерта. На думку автора, більш важливим є саме визначення існування певного чинника, що здатен вплинути на майбутній проєкт, ніж визначення його як такого, що належить до певної групи.

3. З'ясовано, що на сучасному етапі інвестиційний капітал в світі сконцентровано в технологічних галузях та в галузі відновлюваної енергетики.

Велика кількість greenfield-проектів 2024 року, зокрема інвестиції в напівпровідникові заводи в США, Індії та Сінгапурі з боку компаній Тайваню, Південної Кореї та ОАЕ, підтверджують це. Набуває популярності й відновлювальна енергетика, що свідчить про глобальний тренд переходу до сталого розвитку. Для України найбільшими напрямками залишаються агросектор, IT-індустрія та інфраструктурні проекти, до яких демонструють стійкий інтерес іноземні інвестори, навіть за умов економічної турбулентності.

4. Досліджено інвестиційний клімат України, Румунії та Чехії. Визначено різницю в рівні інтеграції в європейські ринки, інфраструктурному розвитку, політично-безпековій ситуації та умовах ведення бізнесу. Україна має низку переваг, таких як доступ до великих аграрних ресурсів і географічне розташування, але поступається в стабільності регуляторного середовища, рівні корупції та цифровізації економіки. Досвід Румунії свідчить про важливість ефективного використання коштів ЄС для інфраструктури та реформ, тоді як Чехія є прикладом вдалої економічної інтеграції, орієнтації на інновації та створення сприятливого бізнес-клімату. В зв'язку з чим доведено, що для покращення інвестиційної привабливості України варто врахувати ці аспекти, адаптуючи їх до національних особливостей та забезпечуючи стабільність економічної політики.

5. Проведена оцінка інвестиційної привабливості Миколаївської області засвідчила значний потенціал регіону, обумовлений географічним розташуванням, кліматичними умовами, природними ресурсами та інтегрованістю до логістичних шляхів. З'ясовано, що попри виклики, спричинені війною, Миколаївщина має перспективи розвитку сільського господарства, туризму, «зеленої енергетики», а також відновлення портової інфраструктури, що є ключовим для міжнародної торгівлі. Тому саме стратегічний розвиток у цих напрямках та дотримання євроінтеграційного курсу можуть суттєво посилити інвестиційну привабливість Миколаївського регіону, сприяючи його відновленню та подальшому зростанню.

6. Встановлено, що основними проблемами із залучення ПІІ в економіку України та Миколаївської області зокрема є вплив військової агресії росії та

внутрішня нестабільність. Війна призвела до значних руйнувань інфраструктури та логістичних ланцюгів, що спричинило відток іноземного капіталу. Для Миколаївщини важким ударом стало і закриття портів та обмеження туризму в регіоні. Не меншим фактором стримування ПІІ в регіон є корупція та недоліки в правоохоронній системі, що створює значні бар'єри для інвесторів, які очікують більшої стабільності та прозорості. Вирішення зазначених проблем, включаючи відновлення інфраструктури та реформування системи правосуддя відповідно до вимог ЄС та покращення взаємодії бізнесу з владою, є ключовим для залучення інвесторів. Україна потребує ПІІ не лише для стимулювання економічного зростання, але й для фінансування критично важливих соціальних проєктів у період повоєнного відновлення. Також було враховано проблему світового сприйняття регіону та можливого покращення його іміджу через залучення іноземних медіа.

7. Аналізуючи стратегію залучення іноземних інвестицій у регіони України в повоєнний період, доведено, що розвиток регіонів потребує комплексного підходу, зокрема створення сприятливого інвестиційного клімату, відновлення інфраструктури та впровадження спеціальних економічних інструментів, а саме: 1) Український уряд повинен активно працювати над відновленням критичної інфраструктури, посиленням правового захисту інвесторів, створенням індустріальних парків і ВЕЗ, а також стимулюванням туризму й промисловості. 2) Важливо вдосконалити законодавче регулювання, зокрема у сфері захисту інвестицій і прозорості бізнес-середовища. 3) Особливу увагу слід приділити збереженню та залученню людського капіталу та створенню комфортних умов для життя й праці громадян. Саме розвиток таких ініціатив сприятиме зміцненню довіри міжнародних партнерів, забезпечить сталий економічний розвиток і формування позитивного іміджу України.

8. З'ясовано, що ключовими механізмами залучення інвестицій в економіку України є законодавча база, зокрема Закон «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями», ініціатива «інвест-нянь», індустріальні парки та програми компенсації витрат на

інфраструктурні потреби. Хоча ці інструменти спрямовані на підтримку економіки, вони не забезпечують достатньої конкурентоспроможності у глобальному масштабі. Тому доведено, що важливим напрямом подальшого розвитку є впровадження ВЕЗ, створення сучасних цифрових платформ взаємодії між державою та інвесторами, а також адаптація успішного міжнародного досвіду. Це дозволить зменшити адміністративні бар'єри, підвищити прозорість процесів і залучити більші обсяги капіталу, що є критично важливим для післявоєнного відновлення економіки України.

9. Доведено, що розвиток кластерного руху на Миколаївщині демонструє значний потенціал у залученні інвестицій, посиленні міжнародної співпраці та відновленні економіки регіону. Морський кластер України, орієнтований на розвиток морської економіки, Миколаївський оборонний кластер, спрямований на військові інновації, Миколаївський ІТ-кластер та Первомайський (або Північно-Бугський), Вознесенський (або Побугський), Миколаївський (або Центральний) і Баштанський (або Східний) туристичні кластери, а також Причорноморський і Миколаївський туристичні підкластери є прикладами успішних ініціатив, що враховують історичні та економічні особливості Миколаївського регіону. Залучення до міжнародних проєктів, таких як 4BIZ, дозволяє інтегрувати інноваційні рішення, застосовувати нові ресурси в економіку Миколаївщини та співпрацювати з іншими країнами. Для забезпечення стійкого розвитку кластерів необхідна активна підтримка на державному рівні, сприяння навчанню учасників та ефективна координація дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коломицева О.В., Коломицев А.О. Інвестиційна привабливість як основа подальшого економічного розвитку регіону. *Причорноморські економічні студії*. URL: <http://bses.in.ua/journals/2016/9-2-2016/31.pdf> (дата звернення: 29.10.2024).
2. Інвестування: навч. посіб. / О.А. Лактіонова. Вінниця: ДонНУ, 2019. 256 с. URL: <https://surl.li/nnsldu> (дата звернення: 29.10.2024).
3. Петровська С.А. Формування системи показників для оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової. *Інвестиції: практика та досвід*. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2013/9.pdf (дата звернення: 29.10.2024).
4. Страховий та інвестиційний менеджмент: підручник / В.Б. Захожай, В.Г. Федоренко, О.Г. Чувардинський та ін.; під керівн. і наук. ред. В.Б. Захожая, В.Г. Федоренка. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Fedorenko_Valentyn/Strakhovyi_ta_investytsiinyi_menedzhment.pdf?PHPSESSID=29v8fq4m6u0mktkk2f473tdk85 (дата звернення: 29.10.2024).
5. Кулявець В.Г. Інвестиційна привабливості Вінницького регіону з точки зору міжнародних інвесторів. *Економічний вісник*. 2021. №4. С. 58-65. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2021/4/EV20214_058-065.pdf (дата звернення: 29.10.2024).
6. Козаченко Ю.П. Механізм підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах децентралізації управління. *Державне управління*. 2019. №2 (66). С. 66-71. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2019/13.pdf (дата звернення: 29.10.2024).
7. Кишакевич Б.Ю., Нахаєва М.М. Методи оцінювання інвестиційної привабливості регіонів. *Економічний Простір*. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/archive/128/10.pdf> (дата звернення: 29.10.2024).
8. Ішук С.О., Кулініч Т.В. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект. *Регіональна економіка*. URL:

- https://re.gov.ua/re201003/re201003_071_IshchukSO,KulinichTV.pdf (дата звернення: 29.10.2024).
9. Савлук О. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України. *Вісник КНТЕУ*. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2013/05/3.pdf> (дата звернення: 29.10.2024).
10. Дем'ян Я.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості областей України. *Інвестиції: практика та досвід*. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2015/7.pdf (дата звернення: 05.11.2024).
11. Сімків Л.Є., Потьомкіна Н.Ю. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість регіону. *Бізнес-навігатор*. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2017/42_2017/27.pdf (дата звернення: 06.11.2024).
12. Лабенська Ю.Д., Тимошик В.Ю. Роль маркетингу в підвищенні інвестиційної привабливості індустриального регіону. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2020. №1 (28). С. 89-97. URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2020/1/10.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).
13. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Київ: КМІС, 2014. 390 с. URL: <https://surl.li/hgezoz> (дата звернення: 20.11.2024).
14. Гаврилюк І. Світові тенденції міжнародного руху капіталу. *Економіка та суспільство*. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-35> (дата звернення: 21.11.2024).
15. Global FDI remains weak during the first half of 2024 URL: https://unctad.org/system/files/official-document/diaeiainf2024d2_en.pdf (дата звернення: 23.11.2024).
16. Чернега В., Полозун А., Касьян, А. Сучасні тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-78> (дата звернення: 24.11.2024).
17. Мінфін. Прямі іноземні інвестиції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2024/> (дата звернення: 23.04.2025).

18. Прямі іноземні інвестиції в Україну у 2024 році скоротилися майже на чверть до \$3,33 млрд. URL: <https://surl.li/nnsldu> (дата звернення: 23.04.2025).
19. Інвестиційна діяльність в Україні за 1 квартал 2024 року. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku> (дата звернення: 24.11.2024).
20. Про Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні»: Указ Президента України від 26.01.2024 року №31. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/312024-49569> (дата звернення: 25.11.2024).
21. Дослідження. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/> (дата звернення: 29.11.2024).
22. Індекс інвестиційної привабливості України. 2024. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/UKR-Invest-Index-2024.pdf> (дата звернення: 29.11.2024).
23. 2024 Investment Climate Statements: Ukraine. URL: <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/ukraine/> (дата звернення: 30.11.2024).
24. Антикорупція на паузі. Україна в Індексі сприйняття корупції – 2024. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 23.04.2025).
25. Індекс сприйняття корупції. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 30.11.2024).
26. Іноземні інвестори вже повертаються? Як Україна отримала \$4,2 млрд у 2023 році. URL: <https://mind.ua/publications/20271636-inozemni-investori-vzhe-povertayutsya-yak-ukrayina-otrimala-42-mlrd-u-2023-roci> (дата звернення: 01.12.2024).
27. 2024 Investment Climate Statements: Romania. URL: <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/romania/> (дата звернення: 01.12.2024).

28. Investițiile străine directe în România au scăzut cu 21,3% în primele șapte luni, potrivit Consiliului Investitorilor Străini (FIC). URL: <https://surl.li/tcrvac> (дата звернення: 02.12.2024).
29. 2024 Investment Climate Statements: Czechia. URL: <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/czechia/> (дата звернення: 02.12.2024).
30. Přímé zahraniční investice – 2022. URL: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2022_CZ.pdf (дата звернення: 02.12.2024).
31. Миколаївська область. URL: <https://surl.li/liqzww> (дата звернення: 05.12.2024).
32. Миколаївська міська рада. URL: <https://mkrada.gov.ua/> (дата звернення: 05.12.2024).
33. Кількість населення Миколаєва повернулась майже до довоєнного рівня, – Сенкевич. URL: <https://nikvesti.com/news/public/senkevich-rozpoviv-skilki-lyudei-prozhyvaiut-u-mykolaievi> (дата звернення: 05.12.2024).
34. Водні ресурси. URL: <https://mk-vodres.davr.gov.ua/2010-10-25-12-51-17> (дата звернення: 05.12.2024).
35. На Миколаївщині скоротився турпотік. Який відпочинок у регіоні буде доступним у 2023 році. URL: <https://suspilne.media/mykolaiv/468470-na-mikolaivsini-skorotivsa-turpotik-akij-vidpocinok-u-regioni-bude-dostupnim-u-2023-roci/> (дата звернення: 05.12.2024).
36. Корисні копалини Миколаївської області. URL: <https://insgeo.com.ua/korysni-kopalyny-mykolaivskoi-oblasti/> (дата звернення: 05.12.2024).
37. Інвестиційні можливості Миколаївщини. URL: https://invest.mk.gov.ua/images/docs/catalog_ua.pdf (дата звернення: 05.12.2024).
38. У Миколаївській ОВА готуються до відбудови аеропорту. URL: https://cfts.org.ua/news/2024/11/01/u_mikolavskiy_ova_gotuyutsya_do_vidbudovi_aeroportu_80975 (дата звернення: 05.12.2024).

39. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Миколаївській області у 2021 році. 2022. с. 9. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Regionalna-dopovid-Mykolayivskoyi-oblasti-2021-rotsi.docx> (дата звернення: 05.12.2024).
40. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 06.12.2024).
41. Статистика зарплат в Україні. URL: <https://www.work.ua/stat/?salaryTrendsPeriod=3&jobsTrendsPeriod=3> (дата звернення: 06.12.2024).
42. Статистика зовнішнього сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 07.12.2024).
43. Звіт про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії проти України станом на 1 липня 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/10/30.09.24_Losses_Report-ua.pdf (дата звернення: 07.12.2024).
44. Лише 17% справ про рейдерство торік доходили до суду. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/raiders-2023-12> (дата звернення: 07.12.2024).
45. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 11.12.2024).
46. Войтович, Л., & Федик, М. (2024). Стратегія повоєнного відновлення економіки України в умовах Євроінтеграції. *Економіка та суспільство*, (65). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4493/4432> (дата звернення: 11.12.2024).
47. G7+ зібрали понад \$4 млрд на відновлення енергетичної інфраструктури України. URL: <https://suspilne.media/842891-g7-zibrali-ponad-4-mlrd-na-vidnovlenna-energeticnoi-infrastrukturi-ukraini/> (дата звернення: 11.12.2024).
48. «Зроблено в Україні»: Перші індустріальні парки України отримали держфінансування. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zrobleno-v-ukraini->

- [pershi-industrialni-parky-ukrainy-otrymaly-derzhfinansuvannia](#) (дата звернення: 11.12.2024).
49. Конференція «Миколаїв – місто на хвилі». URL: <https://blueplatform.info/CityontheWave> (дата звернення: 18.04.2024).
50. Чисельність робочої сили в Україні за війну впала з 17,4 млн до 12,5 млн і продовжить знижуватися – KSE. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/926831.html> (дата звернення: 11.12.2024).
51. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 11.12.2024).
52. Закон про «інвест-нянь», комплексний підхід до підтримки інвесторів. URL: <https://me.gov.ua/view/f88803c2-0e9e-4019-8cb1-f97c0bdf9365> (дата звернення: 11.12.2024).
53. Інструменти залучення інвестицій. URL: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=4311d0b3-d0a2-49aa-a278-ece61ff91b36&tag=InstrumentiZaluchenniaInvestitsii> (дата звернення: 11.12.2024).
54. Позиція кластерних організацій кластерів та їх об'єднань щодо регуляторної політики для розвитку кластерів. URL: <https://mautic.appau.org.ua/asset/278:regulatorna-politika-dla-rozvitku-klasteriv---persi-kroki-na-zakonodavcomu-rivnipdf> (дата звернення: 12.12.2024).
55. Морський кластер України. URL: <https://maritimeukraine.com/> (дата звернення: 11.12.2024).
56. 4BIZ Розвиток блакитної економіки в Чорноморському регіоні. URL: <https://maritimeukraine.com/4biz/> (дата звернення: 11.12.2024).
57. Про IT-кластер в Миколаєві. URL: <https://mykolaiv-future.com.ua/ru/eternal-7396-ob-it-klastere-v-nikolaeve> (дата звернення: 23.04.2025).
58. Туристичні кластери Миколаївської області. URL: <https://surl.li/lbxljf> (дата звернення: 23.04.2025).

Відкритість України до іноземних інвестицій

У 2014 році уряд створив Національну інвестиційну раду як консультативно-дорадчий орган при Президентові України, а в 2016 році уряд України заснував офіс із залучення інвестицій UkraineInvest, з повноваженнями залучати та підтримувати ПІІ. Місія UkraineInvest полягає в тому, щоб забезпечити інвесторів «єдиним вікном», допомагаючи їм знайти та/або розпочати проєкт, а потім направляючи їх через будь-які необхідні регуляторні процеси. UkraineInvest також є основною контактною точкою для компаній, які звертаються за податковими та операційними пільгами відповідно до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» від грудня 2020 року, який набув чинності 13 лютого 2021 року. Унікальна електронна платформа, «Advantage Ukraine», була створена у 2022 році для залучення іноземних інвесторів в українську економіку. Ця інвестиційна ініціатива уряду України охоплює понад 500 інвестиційних проєктів і можливостей у 10 секторах економіки.

Рада бізнес-омбудсмена України є консультативно-дорадчим органом при Кабінеті Міністрів, який є форумом для вітчизняного та іноземного бізнесу для подання скарг на несправедливе поводження з боку урядовців та державних підприємств. У червні 2020 року було зареєстровано законопроект №3607 «Про створення інституту бізнес-омбудсмена в Україні», який суттєво розширив повноваження інституту щодо розгляду скарг. У 2021 році законопроект розглядався кількома комітетами Ради, але не просувався у 2022-2023 роках через повномасштабне вторгнення росії та триваючу війну.

Щодо обмеження іноземного контролю та права на приватну власність і заснування: Нормативно-правова база для заснування та ведення бізнесу в Україні іноземними інвесторами загалом подібна до тієї, що діє для вітчизняних інвесторів. Реєстрація іноземної інвестиції регулюється Законом

«Про режим іноземного інвестування» (1996 рік), хоча згідно із Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення перешкод для залучення іноземних інвестицій» (2017 рік) реєстрація не є обов'язковою та замінені на вимогу подавати інформацію до місцевих органів влади для статистичних цілей. Іноземні інвестиції, зареєстровані до та після набрання чинності цим Законом, мають рівні права на отримання пільг та гарантій, передбачених Законом України «Про режим іноземного інвестування». Ці гарантії включають переказ прибутків і доходів, отриманих від інвестицій в Україну, право на видачу посвідки на постійне проживання, заборону націоналізації тощо. Перш ніж зареєструвати свій бізнес, іноземні громадяни повинні зареєструватися в Управлінні імміграції в Міністерство закордонних справ та отримати ідентифікаційний номер платника податків через Державну податкову службу України. Акредитацію (реєстрацію та легалізацію) філій і представництв іноземних банків здійснює НБУ, реєстрацію представництв інших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на території України здійснює Мінекономіки, державну реєстрацію відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, представництв, відділень іноземних благодійних організацій здійснює Міністерство юстиції України [23].

На інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів також значно впливають свобода руху капіталу та політика грошових переказів. На початку 2022 року НБУ вжив невідкладних та рішучих заходів щодо стабілізації національної економіки та збереження макроекономічної стабільності. НБУ прийняв постанову «Про функціонування банківської системи в умовах воєнного стану», якою ввів тимчасові обмеження на міжнародні валютні операції, включаючи заходи з управління рухом капіталу (CFM) і обмеження на зняття коштів з банківських рахунків для підтримки фінансової стабільності.

Обмеження на репатріацію надходжень від погашення державного боргу нерезидентів були введені в квітні 2023 року, щоб стримати відтік валютних резервів. Хоча репатріація процентних платежів спочатку була дозволена, вона була обмежена в середині травня 2023 року через вимогу до іноземних

інвесторів мати мінімальний безперервний період утримання 90 днів до здійснення купонної виплати.

У червні 2023 року НБУ затвердив Стратегію послаблення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до режиму інфляційного таргетування. Відповідно до дорожньої карти лібералізації валютної лібералізації в рамках своєї Стратегії, НБУ поступово послабив валютний контроль залежно від економічної ситуації. Враховуючи сильні резерви та стабільність на валютному ринку, а також з метою підтримки економічної активності, протягом останніх місяців НБУ послабив обмеження на кредитування та факторинг, а також на обслуговування деяких кредитів. У той же час він також скоригував необхідні заходи, включаючи посилене застосування розрахункового періоду (від 180 до 90 днів) для експорту сільськогосподарської продукції.

Обмеження залишаються в силі щодо операцій з рухом капіталу. Деякі винятки включають:

- власні операції банку (крім надання кредитів нерезидентам), хоча платежі за документарними та резервними акредитивами, гарантіями, контргарантіями, відкритими (підтвердженими та наданими) з 24 лютого 2022 року, можуть здійснюватися лише у разі, якщо вони стосуються операційних платежів, які іншим чином дозволені (наприклад, платежі за імпортом товарів і послуг);

- платежі, здійснені міжнародними фінансовими установами або їм;
- платежі, забезпечені державною гарантією;
- платежі за окремим дозволом НБУ.

У жовтні 2023 року на тлі стабільного валютного ринку, який підтримується потужним офіційним фінансуванням, НБУ перейшов від прив'язки обмінного курсу до режиму керованої гнучкості обмінного курсу. Відтоді обмінний курс залишався загалом стабільним завдяки продажам валюти НБУ на ринку, де все ще домінували НБУ. Спред між готівковим і офіційним обмінним курсом становив у середньому 3-5 відсотків протягом року, і далі звужувався.

У лютому 2022 року НБУ видав постанову №18 «Про функціонування банківської системи в умовах воєнного стану», якою ввів мораторій на здійснення транскордонних платежів в іноземній валюті, крім власних операцій банків, у тому числі розрахунків з міжнародними платіжними системами, придбання імпортованих товарів, платежі міжнародними фінансовими організаціями або на користь МФО, платежі для забезпечення мобілізаційних планів (завдань), медичні та транспортні витрати, платежі за спеціальними дозволами з боку НБУ. та платежі дипломатичним представництвам і консульствам України за кордоном.

Водночас у жовтні 2022 року НБУ також відновив деякі обмеження. Зокрема, відновив заборону на однорангові (P2P) перекази з гривневих платіжних карток українських банків на картки іноземних банків, окрім закладів освіти, охорони здоров'я, а також для екстрених транспортних цілей.

Українським компаніям забороняється купувати іноземну валюту на українському валютному ринку для здійснення транскордонних платежів, якщо вони вже мають кошти у відповідній іноземній валюті, доступні для здійснення транскордонних платежів [23].

Заходи щодо боротьби з корупцією в Україні

Україна створила п'ять спеціалізованих антикорупційних органів, включаючи НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС та АРМА, для боротьби з великою корупцією. Завершення їх формування відбулося у 2019 році. Ефективність цих органів часто залежала від якості керівництва, яке наразі покращилося – усі п'ять установ мають постійних керівників. У 2023 році уряд затвердив Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки, яка передбачає виконання 1700 дій і заходів, із яких 18,7% виконано станом на березень 2024 року.

У грудні 2023 року внесено зміни до Закону України «Про прокуратуру», що посилили незалежність САП. У лютому 2024 року Віктора Павлушика призначено головою НАЗК після прозорого конкурсу, що стало значним кроком до забезпечення ефективності антикорупційних інституцій України.

Україна створила найсучасніші державні бази даних, які розкривають кінцевих бенефіціарних власників українського майна, транспортних засобів, землі та юридичних осіб. Однак на початку 2022 року воєнний стан тимчасово обмежив доступ до кількох реєстрів власності з міркувань безпеки. У 2023 році доступ було частково відновлено після сильного поштовху з боку громадянського суспільства.

Варто розглянути і ситуацію з публічними закупівлями, що набула складного характеру у період війни. Після початку повномасштабного вторгнення було внесено зміни до правил публічних тендерів, які обмежили використання Prozorro, електронної платформи публічних закупівель України. Прозорість та ефективність системи Prozorro залишаються критичними для інтеграції антикорупційних реформ у процес відновлення країни. У 2021 році було ухвалено закон №5599 для боротьби з впливом олігархів, але запуск

реєстру олігархів затримався через війну. Венеціанська комісія критикувала закон за персоналізований підхід і рекомендувала системні заходи.

У судовій сфері, хоча прогрес у реформах є, сектор залишається вразливим до корупції. У 2023 році було відновлено Вищу кваліфікаційну комісію суддів (ВККС) та Вищу раду правосуддя (ВРП), які тепер готові заповнити 2200 вакансій суддів і оновити судову систему. Окружний адміністративний суд Києва ліквідовано, замість нього створюють нову установу. Також Україна підписала угоду з Європейською прокуратурою, що сприятиме наближенню до стандартів ЄС у сфері правосуддя.

Розширення цифровізації, зміцнення антикорупційної бази та прозорості залишаються ключовими умовами для боротьби з корупцією. Згідно зі звітом USAID та AmCham Ukraine, інвестори вказують на корупцію в судовій системі, митниці та державних службах як основну проблему, що впливає на інвестиційну привабливість країни [23].

Найбільшим негативним чинником інвестиційної привабливості України безумовно є російська агресія, яка гальмує українську інтеграцію до ЄС та змушує державу витратити величезну кількість ресурсів, які були б задіяні для економічного розвитку, на оборону. Це, безумовно, один з найбільших бар'єрів, що перешкоджає на шляху до стабільного розвитку та привабливості для інвесторів.

Після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року російські війська вчинили незліченну кількість злочинів, включаючи військові злочини та злочини проти людства. За оцінками ООН, унаслідок повномасштабного вторгнення росії загинуло щонайменше 18 000 мирних жителів і ще 12 млн були змушені залишити свої домівки. Росія систематично атакує життєво важливу інфраструктуру водопостачання, газу та електрики, часом порушуючи надання основних послуг у населених пунктах. Часті авіаудари загрожують населеним пунктам по всій Україні.

Український уряд продовжує вживати відчутних кроків щодо урядової реформи та прозорості. І політичні лідери, і громадськість твердо віддані вступу до ЄС, що є потужним стимулом для реформ; незважаючи на війну,

Рада продовжує просувати законодавство відповідно до інтеграційних вимог ЄС.

Уряд досяг значного прогресу в покращенні відбору суддів, але ключові реформи Конституційного Суду України все ще очікують.

Правове забезпечення підтримки міжнародної інвестиційної діяльності в Румунії

Румунське законодавство передбачає консультації із зацікавленими сторонами та 30-денний період коментарів до бізнес-регуляцій («Закон про сонячне світло»), однак механізм часто обходиться без санкцій. Громадські консультації та оцінка впливу залишаються обмеженими, а поспішні законодавчі зміни знижують правову визначеність. Хоча деякі законопроекти доступні онлайн, порядок денний засідань уряду не завжди публікується повністю, а процес отримання дозволів для інвесторів є тривалим та складним. Будучи державою-членом ЄС з 2007 року, законодавство Румунії в основному керується *Acquis Communautaire* ЄС, акумульованим зводом законодавства ЄС. Регламенти Європейської комісії (ЄК) застосовуються безпосередньо, тоді як національне законодавство імплементує директиви на національному рівні. Система регулювання Румунії включає європейські стандарти. Румунія є членом СОТ із січня 1995 року та членом Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) з листопада 1971 року. Повідомлення щодо технічного регулювання, подані ЄС, є дійсними для всіх держав-членів. ЄС підписав Угоду про спрощення торгівлі (TFA) у жовтні 2015 року. Румунія виконала всі вимоги TFA.

Румунія визнає майнові та договірні права, однак судові процеси, пов'язані з їх захистом, характеризуються тривалістю, складністю та непослідовністю. В країні немає спеціалізованих комерційних судів, а судді мають обмежений досвід у питаннях ринкової економіки, міжнародного бізнесу, а також законодавства про конкуренцію та інтелектуальну власність. Незважаючи на незалежність судової системи, непередбачуваність судових рішень і їх виконання залишається серйозною проблемою для інвесторів. Часто державна адміністрація оскаржує навіть сприятливі рішення, що знижує ефективність правового захисту. Медіація, яка поступово набуває

популярності, не є обов'язковою, але судді можуть рекомендувати її використання; у разі досягнення домовленості, вона затверджується судом. Це сприяє пошуку альтернативних шляхів вирішення спорів, хоча загальна правова передбачуваність залишається викликом.

З моменту вступу до ЄС у 2007 році Румунія створила законодавчу базу для сприяння інвестиціям, але її реалізація часто непослідовна, а часті зміни фіскального законодавства без належної оцінки впливу підривають довіру інвесторів. Інвесторам рекомендується залучати місцевих юристів через складність законодавства та ризик оскарження нормативних актів у судах. Законодавство також не передбачає обмежень для злиттів і поглинань, хоча компаніям варто враховувати вимоги щодо національної безпеки при створенні спільних підприємств.

Румунія наблизила антимонопольне законодавство до стандартів ЄС, забороняючи фіксацію цін і розподіл ринків незалежно від ринкової частки, але реалізація законів залишається викликом. Процедури державних закупівель регулюються кількома законами, переглянутими з 2016 року, що дозволяють оцінювати пропозиції за критеріями якості, вартості та впливу на довкілля. Учасники з ЄС та країн-членів СОТ мають право брати участь у тендерах, а прозорість закупівель залишається проблемою. Європейська Комісія у звіті за 2023 рік наголошує на необхідності покращення адміністративної спроможності та ефективності органів закупівель.

Закон про прямі інвестиції містить гарантію від націоналізації та експропріації чи інших еквівалентних дій. Закон дозволяє інвесторам обирати суд або арбітражний орган на свій вибір для вирішення суперечок. Кілька претензій щодо інвестиційної нерухомості, націоналізованої за часів комунізму, залишаються невирішеними. У ході належної перевірки потенційні інвестори повинні провести ретельний пошук прав власності, щоб переконатися, що земля, нерухоме майно чи інші відповідні активи не є предметом будь-яких незавершених претензій щодо реституції.

Румунія є учасником Нью-Йоркської конвенції 1958 року про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень. Румунія також є учасником

Європейської конвенції про міжнародний комерційний арбітраж (Женева) і є членом Конвенції про врегулювання інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав (ICSID). Указ 62 Румунії 1975 року передбачає юридичне виконання рішень відповідно до Конвенції ICSID.

Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних суперечок (ICSID) реєструє 22 позови інвесторів, подані проти Румунії, вісім з яких знаходяться на розгляді, три з яких стосуються американських інвесторів. Румунія не має історії позасудових дій проти інвесторів. У 2018 році Суд Європейського Союзу (СЄС) постановив, що внутрішньоєвропейські арбітражі між інвесторами та державою несумісні із законодавством ЄС. CJEU розширив цю позицію в 2021 році для застосування згідно з Договором до Енергетичної хартії (ECT) [26].

Правове середовище Румунії має кілька переваг над Україною завдяки гармонізації з нормами ЄС, зокрема в антимонопольному законодавстві, захисті прав інвесторів і державних закупівлях. Незалежна судова система та ефективна антимонопольна політика створюють стабільніше середовище для бізнесу. Водночас Україна демонструє конкурентні переваги у сфері публічних закупівель завдяки ProZorro, але залишається залежною від боротьби з корупцією та покращення процесу впровадження законів.

Правовий режим забезпечення міжнародної інвестиційної діяльності в Чехії

Чеський Торговий кодекс і Цивільний кодекс значною мірою базуються на німецькому правовому підході, який дотримується континентальної правової системи, де кодифіковано основні галузі права та процедури. Комерційний кодекс деталізує правила, що стосуються юридичних осіб, і аналогічний корпоративному праву в Сполучених Штатах. Цивільний кодекс стосується в основному договірних відносин між сторонами.

Чеський цивільний кодекс, Закон №89/2012 Зб. та Закон про комерційні корпорації, Закон №90/2012 Зб. (Закон про корпорації) регулюють

підприємницьку та інвестиційну діяльність. Закон про комерційні корпорації вніс суттєві зміни в чеське корпоративне законодавство, такі як нагляд за діяльністю управлінської команди компанії, процес прийняття рішень, а також винагорода та відповідальність за збитки. Розглянуто детальні положення щодо злиття та часові обмеження рішень органів влади щодо реєстрації компаній, а також захист кредиторів і міноритарних акціонерів.

ОЕСР переглянула ставлення Чехії до державних підприємств, щоб переконатися, що їхня діяльність здійснюється таким чином, який забезпечує рівні умови гри та чесну конкуренцію на ринку. ОЕСР зазначає, що конкурентний нейтралітет Чехії визначається її антимонопольним регулюванням – Закон №143/2001 Coll., Про захист економічної конкуренції, Coll. Законів Чеської Республіки та Закону №256/2004 Зб. про підприємницьку діяльність на ринках капіталу, Зб. законів Чеської Республіки, які регулярно оновлювалися протягом останніх 5 років. Чехія є учасником Угоди СОТ про державні закупівлі, щоб надати «не менш сприятливий» режим, ніж вони надають своїм вітчизняним продуктам, послугам і постачальникам.

Судова влада є незалежною від виконавчої влади. Постанови та правозастосовні дії підлягають оскарженню, а судовий процес є процесуально грамотним, справедливим і надійним. Судова система вважається прозорою та справедливою.

Порядок денний прямих іноземних інвестицій регулюється Цивільним кодексом і Законом про комерційні корпорації. Крім того, закон про перевірку інвестицій, який набув чинності 1 травня 2021 року, дає уряду можливість перевіряти інвестиції з нуля та придбання інвесторами з-за меж ЄС з міркувань національної безпеки.

Управління із захисту конкуренції (UOHS) є центральним органом, відповідальним за створення умов, які сприяють і захищають конкуренцію. UOHS також здійснює нагляд за державними закупівлями та моніторинг програм державної допомоги (субсидій). UOHS очолює голова, якого призначає президент Чеської Республіки за поданням уряду на шестирічний термін. Голова не повинен бути членом жодної політичної партії чи

політичного руху, щоб забезпечити їх нейтралітет і незалежність у прийнятті рішень.

Чехія є учасником Конвенції про врегулювання інвестиційних спорів між державами та державами інших держав (Конвенція ICSID). Вона також ратифікувала Конвенцію про визнання та виконання арбітражних рішень (Нью-Йоркська конвенція 1958 року), яка зобов'язує місцеві суди виконувати іноземне арбітражне рішення, якщо воно відповідає юридичним критеріям.

Двосторонній інвестиційний договір між США та Чехією 1993 року містить положення щодо врегулювання суперечок через міжнародний арбітраж. З 2013 року Чехія брала участь у 22 відомих арбітражних спорах з іноземними інвесторами. Відомо, що уряд ефективно виплачує компенсації та не має історії позасудових дій проти іноземних інвесторів [28].

Чинне законодавство передбачає кримінальну відповідальність як за виплату, так і за отримання хабара, незалежно від громадянства злочинця. Покарання у вигляді тюремного ув'язнення за хабарництво або зловживання владою для посадових осіб може досягати 12 років. Було кілька успішних випадків переслідування корупціонерів, хоча деякі експерти відзначають, що розгляд може бути тривалим і мати затримки. Національний центр боротьби з організованою злочинністю (NCOZ) в основному відповідає за розслідування справ про корупцію на високому рівні, однак деякі експерти висловлюють занепокоєння щодо громіздких процедурних вимог. Закони про боротьбу з корупцією дозволяють конфіскацію доходів або знарядь злочину та однаково застосовуються до чеських та іноземних інвесторів.

Чеське законодавство зобов'язує законодавців, членів кабінету міністрів та інших обраних державних службовців щорічно декларувати свої статки. Зведені декларації доступні в Інтернеті, а повні декларації доступні за запитом від Міністерства юстиції, яке може накласти штрафи приблизно до 2272 доларів США (50 000 чеських крон) за невідповідність. Закон також вимагає від суддів, прокурорів і директорів науково-дослідних установ розкривати свої активи, однак їхні декларації не є загальнодоступними з міркувань безпеки.

Законодавство Чехії також вимагає від компаній вести звітність щодо бенефіціарних власників, забороняючи анонімні компанії подавати заявки на державні субсидії та контракти. Введення закону про захист викривачів у 2023 році підкреслює зусилля уряду для забезпечення прозорості та боротьби з корупцією, хоча деякі експерти критикують відсутність захисту для анонімних викривачів. Уряд Чехії також ратифікував міжнародні конвенції, такі як Конвенція ОЕСР і ООН проти корупції, і зобов'язався покращити антикорупційну політику [28].

Інвестиційне становище в Чехії

Щодо ПП, згідно з нещодавною заявою Національного банку Румунії, прямі інвестиції нерезидентів у Румунії за перші сім місяців цього року склали 3,121 мільярда євро. Спостерігається зниження на 21,33% порівняно з 3,967 мільярдами євро, зафіксованими за той же період минулого року. За словами президента ради іноземних інвесторів, Деніела Ангхела, Румунія виявилася стійкою перед обличчям економічних викликів. Вже зараз цифра в 7,5% виглядає оптимістичною в нинішніх умовах. Ми бачимо уповільнення після рекордного 2022 року, в якому ми залучили приблизно десять мільярдів доларів прямих іноземних інвестицій до Румунії. Синтез прямих іноземних інвестицій та їх наявних запасів показує, на даний момент, зниження на 21,3%, за перші сім місяців, до 3,12 млрд євро. Це зменшення пов'язане з 2022 роком, у якому прямі іноземні інвестиції становили десять мільярдів євро. Запаси на даний момент становлять десь близько 118 мільярдів, але вони надзвичайно диверсифіковані, з дуже великим внеском у обробній промисловості та з трьома країнами на подіумі – Нідерландами, Німеччиною та Австрією [27].

Далі розглянемо Чехію, яка є більш розвиненою країною з точки зору інвестиційної привабливості завдяки стабільнішому політичному середовищу, кращій правовій системі та меншій корупції. Чехія продемонструвала стійке економічне зростання завдяки її членству в ЄС, інвесторам із західних країн, що забезпечує стабільність та довіру до ринку. Вона має низький рівень фіскальних ризиків, ефективне управління державними фінансами та сильну інфраструктуру, що стимулює розвиток малого та середнього бізнесу. Крім того, Чехія активно підтримує інновації та технологічні стартапи, надаючи гранти і інвестиції в розробку нових технологій. Україні варто враховувати ці аспекти для підвищення своєї інвестиційної привабливості, зокрема, працюючи над стабільністю політичного середовища, посиленням правового захисту та боротьбою з корупцією.

Чехія є експортоорієнтованою економікою, де більша частина ВВП залежить від машинобудування та автомобільної промисловості. Вона має високу продуктивність, низький рівень безробіття та добре розвинену інфраструктуру, але зазнала падіння ВВП на 0,2% у 2023 році через високу інфляцію, зокрема через війну в Україні. Чехія активно диверсифікує свої інвестиції, сприяючи розвитку НДДКР та інноваційних технологій. Вона також дотримується екологічних стратегій і підтримує використання низьковуглецевих технологій. Крім того, країна має стабільне трудове законодавство, відповідаючи стандартам ЄС і ОЕСР.

Чехія активно залучає іноземні інвестиції через прогресивну політику, спрямовану на високотехнологічні сектори. Зокрема, поправки до Закону про заохочення інвестицій, набравши чинності в січні 2024 року, спрощують процес отримання інвестиційних стимулів для проєктів, що сприяють регіональному розвитку, зайнятості та освіті. Закон також робить процес подачі заявок більш прозорим і прискореним, що створює сприятливі умови для інвесторів.

Чехія є важливим реципієнтом ПІІ. На кінець 2022 року загальний обсяг ПІІ становив \$202,5 млрд, що свідчить про високий рівень інвестиційної привабливості країни. Іноземні інвестори активно беруть участь у таких секторах, як аерокосмічна промисловість, ІТ, науки про життя, нанотехнології та інші інноваційні галузі. Водночас значна частина чеського експорту, а саме 70,7%, йде до країн ЄС, зокрема 26,3% – до Німеччини, що підкреслює важливість європейських ринків для чеської економіки.

Прямі іноземні інвестиції в Чеській Республіці на кінець 2022 року досягли 4 666,5 млрд чеських крон (приблизно 188,78 млрд дол. США станом на 2024 рік). У порівнянні з кінцем 2021 року відбулися зміни в структурі окремих компонентів запасу прямих іноземних інвестицій в Чеській Республіці, особливо в складі «іншого капіталу», який збільшився на 118 млрд чеських крон (приблизно 4,917 млрд дол. США станом на 2024 рік). 2021 року, особливо в компоненті іншого капіталу, річний приріст якого склав 118,2 млрд. чеських крон (приблизно 4,936 млрд дол. США станом на 2024 рік).

Обсяг дивідендів, виплачених за кордон материнським компаніям у 2022 році, досяг 387,0 млрд чеських крон (приблизно 16,16 млрд дол. США станом на 2024 рік).

Найбільша частка іноземного капіталу в загальному обсязі прямих інвестицій в Чеську Республіку була спрямована у фінансову та страхову діяльність (31,6%), далі йдуть переробна промисловість (26,3%) та сектор операцій з нерухомістю (11,8%).

Географічно найбільша частка капіталу, інвестованого в країну, припадає на Нідерланди (16,0%), Люксембург (15,0%) і Німеччину (14,2%). Частка інвесторів з країн Європейського Союзу дещо зменшилася до 85,5% у порівнянні з 2021 роком, а 93,8% від загального обсягу іноземних інвестицій в Чехії. Лише 6,2% іноземного капіталу надходить з неєвропейських країн а найважливішими інвесторами є Південна Корея, Сполучені Штати Америки та Японія [29].

Детальний огляд інвестиційної привабливості Чехії

Чехія має стійкий інвестиційний клімат завдяки стабільному політичному середовищу та наявності законодавчих ініціатив, які сприяють залученню ПІІ. Чехія також демонструє високий рівень інтеграції в європейські та міжнародні ринки, що робить її вигідною для компаній, орієнтованих на експорт. Водночас, законодавство щодо перевірки інвестицій у чутливих секторах, таких як критична інфраструктура, може створювати додаткові бар'єри для іноземних інвесторів, особливо в сферах з високим рівнем національної безпеки.

Чехія забезпечує прозорість регулювання та підтримку конкурентного середовища через незалежне Управління із захисту конкуренції (UOHS), яке здійснює нагляд за державними закупівлями та державною допомогою. Закони та нормативні акти публікуються до набуття чинності, з можливістю попередніх консультацій для зацікавлених сторін. Для компаній з понад 500 співробітниками вимагається розкриття екологічної, соціальної та управлінської інформації (ESG), що сприяє прозорості бізнес-практик. Законодавство щодо аудиту, бухгалтерії та банкрутства базується на міжнародних стандартах (IAS).

Членство в ЄС вимагає від Чехії прийняти закони та правила ЄС, у тому числі рішення Європейського суду (ECJ). Чехословаччина була членом-засновником ГАТТ у 1947 році та членом Світової організації торгівлі (COT). З моменту вступу Чеської Республіки до ЄС у 2004 році Європейська комісія – незалежний орган, який представляє всіх членів ЄС – контролює чеські акції в COT та на торгових переговорах. Система правосуддя є незалежною, а судові рішення справедливі та прозорі, що забезпечує надійне правове середовище для бізнесу.